

VÝSKUMNÝ ÚSTAV VODNÉHO HOSPODÁRSTVA

Nábr. arm. gen. L. Svobodu č. 5, 812 49 Bratislava 1

Riešiteľ (titul, meno a priezvisko): Ing. Edita Drdúlová

Názov projektu (úlohy): Stimulačná úloha ekonomických a regulačných nástrojov vo vodnom hospodárstve a v cenovej politike podľa čl. 9 RSV

Názov čiastkovej úlohy (ak sa vypracuje samostatná správa z čiastkovej úlohy):

Interné číslo projektu (úlohy): 6052

Bratislava, december 2016

Generálny riaditeľ ústavu:

Ing. Ľubica Kopčová, PhD.

Riaditeľ odboru:

Doc. RNDr. Štefan Rehák, CSc.

Vedúci oddelenia:

RNDr. Jana Gajdová

Zodpovedný riešiteľ:

Ing. Edita Drdúlová

Spoluriešiteľ:

Ing. Lenka Martonová

Spolupracovníci:

Spolupracujúce externé organizácie:

OBSAH

1. ÚVOD.....	4
2. STIMULAČNÁ ÚLOHA EKONOMICKÝCH A REGULAČNÝCH NÁSTROJOV VO VODNOM HOSPODÁRSTVE A V CENOVEJ POLITIKE PODĽA čl. 9 RSV.....	5
2.1 Stimuly na efektívne využívanie vody - ceny, povolenia.....	5
2.2 Nová regulačná politika ÚRSO na obdobie 2017-2021.....	7
3. CENY VODY REGULOVANÉ PROSTREDNÍCTVOM ÚRSO, EKONOMICKY OPRÁVNENÉ NÁKLADY A POTREBA OBNOVY VODÁRENSKEJ INFRAŠTRUKTÚRY PREVÁDZKOVANEJ VODÁRENSKÝMI SPOLOČNOSŤAMI. ZABEZPEČUJÚ CENY VODY V OBCIACH PREVÁDZKUJÚCICH SI OBEČNÝ VODOVOD DOSTATOČNÝ PRIESTOR PRE OBNOVU INFRAŠTRUKTÚRY ?.....	16
3.1 Ceny vody regulované prostredníctvom ÚRSO.....	16
3.1.1 Regulácia cien prostredníctvom ÚRSO pre vodárenské spoločnosti.....	17
3.1.1.1 Výroba, distribúcia a dodávka pitnej vody verejným vodovodom a odvádzanie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou v roku 2014.....	17
3.1.1.2 Pokles v dodávke pitnej vody a odvádzaní odpadovej vody.....	22
3.1.1.3 Investície vo vodárenstve.....	22
3.1.1.4 Využitie kapacít vodárenského majetku.....	24
3.1.1.5 .Kontrola projektov audítormi EÚ.....	25
3.1.2 Regulácia cien prostredníctvom ÚRSO pre menšie spoločnosti a obce.....	26
3.1.3 Regulácia cien za vodohospodárske služby spojené s využívaním vodného toku.....	28
3.2 Ekonomicky oprávnené náklady a potreba obnovy vodárenskej infraštruktúry prevádzkovanvej vodárenskými spoločnosťami.....	29
3.2.1 Ekonomicky oprávnené náklady regulovaného subjektu.....	29
3.2.2 Potreba obnovy vodárenskej infraštruktúry prevádzkovanvej vodárenskými spoločnosťami.....	30
3.3 Zabezpečujú ceny vody v obciach prevádzkujúcich si obecný vodovod dostatočný priestor pre obnovu infraštruktúry ?.....	33
3.4 Zásobovanie pitnou vodou z hygienicky významných individuálnych vodovodov a verejných studní.....	35
3.5 Dôsledky nedostatočnej obnovy infraštruktúry a ďalších faktorov na kvalitu pitnej vody.....	37
3.5.1 Zhodnotenie monitoringu a štátneho zdravotného dozoru nad hromadným zásobovaním pitnou vodou.....	37
3.5.2 Zhodnotenie prevádzkovej kontroly kvality pitnej vody.....	38
4. MOŽNOSTI PRE ROZŠÍRENIE PRAVIDIEL TVORBY CIEN VODY PRI ZACHOVANÍ REGULÁCIE.....	39
Použitá literatúra.....	44
Prílohy.....	45

1. ÚVOD

Princíp návratnosti - úhrady nákladov vodohospodárskych služieb je pojem, na ktorom stojí úspešná implementácia článku 9 Smernice 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady, ustanovujúcej rámec pôsobnosti spoločenstva v oblasti vodnej politiky („Rámcovej smernice o vode“, v skratke RSV). Z pohľadu článku 9 RSV jednou zo zásadných požiadaviek na ekonomickú analýzu je preukázať, koľko jednotlivé kategórie užívateľov vodohospodárskych služieb reálne platia za vodu, ktorú spotrebúvajú a vypúšťajú. Článok 9 RSV pritom požaduje uskutočniť ohodnotenie návratnosti nákladov na poskytnutie vodohospodárskych služieb v rozčlenení prinajmenšom na sektor priemyslu, domácností a poľnohospodárstva.

RSV však neuplatňuje nátlak na členské štáty EÚ v tom zmysle, aby úhrada zo strany užívateľov vody bola v každom prípade stopercentná, ale ponecháva priestor aj pre uplatnenie možnosti vziať do úvahy sociálne, environmentálne a ekonomické dopady vyššie zmienenej úhrady nákladov.

Už v predchádzajúcich prácach týkajúcich sa cenovej politiky v oblasti vôd sme sa venovali hĺbkovým analýzám dokumentujúcim úroveň návratnosti nákladov vodohospodárskych služieb za jednotlivé kategórie užívateľov vody, pričom vo vyčíslňovaní platených vodohospodárskych služieb sa kontinuálne pokračuje (počnúc rokom 2007 po súčasnosť).

V zmysle RSV majú mať všetky uplatňované ekonomické/finančné nástroje stimulačnú, motivačnú funkciu, ktorá má viesť k efektívnemu využívaniu vody. V Slovenskej republike sú ceny za vodohospodárske služby týkajúce sa zásobovania obyvateľstva pitnou vodou a odvádzania a čistenia odpadových vôd, ako aj ceny za vodohospodárske služby súvisiace s užívaním vôd, regulované Úradom pre reguláciu sieťovaných odvetví (ÚRSO). ÚRSO reguluje ceny na základe svojej regulačnej politiky vypracovanej na príslušné regulačné obdobie. Súčasný regulačný obdobie platí do konca roka 2016 a vypracovaná a schválená je už Regulačná politika na obdobie 2017 – 2021. Treba podčiarknuť, že cenová politika v oblasti vôd na Slovensku má desaťročia dlhú tradíciu, pričom sa v nej už v minulosti uplatňovala podstata principiálnych požiadaviek článku 9 RSV.

Pozitívnym prínosom dôslednej aplikácie článku 9 RSV je opätovné zavedenie spoplatnenia odberu závlahovej vody pre poľnohospodárov (novela zákona o vode účinná od 15.1.2015).

Prijatím nového zákona č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach došlo v roku 2014 v oblasti vodárenstva k výrazným zmenám v cenovej regulácii. Hlavným cieľom legislatívnych zmien bolo, aby dodávka pitnej vody verejným vodovodom a odvádzanie odpadových vôd verejnou kanalizáciou boli regulovanými činnosťami aj v *obciach*. Regulovaným subjektom sa stal vlastník verejného vodovodu alebo verejnej kanalizácie alebo ich nájomca alebo aj ten, na koho vlastník previedol povinnosť registrácie a kto využíva verejný vodovod alebo verejnú kanalizáciu na *vykonávanie regulovanej činnosti na základe vydaného potvrdenia o registrácii*.

Regulačná politika na nadchádzajúce regulačné obdobie 2017 – 2021 si stanovuje cieľ vytvoriť podmienky pre zavedenie dvojzložkovej ceny, ktorá sa skladá z fixnej a variabilnej zložky. Dvojzložková cena má byť objektívnejším nástrojom na úhradu nákladov za poskytnuté regulované činnosti, pri zohľadnení sociálno-ekonomických dopadov jej uplatňovania v Slovenskej republike.

Záverečná kapitola sa venuje možnostiam pre rozšírenie pravidiel tvorby cien vody pri zachovaní pravidiel regulácie.

2. STIMULAČNÁ ÚLOHA EKONOMICKÝCH A REGULAČNÝCH NÁSTROJOV VO VODNOM HOSPODÁRSTVE A V CENOVEJ POLITIKE PODĽA ČL. 9 RSV

2.1 Stimuly na efektívne využívanie vody - ceny, povolenia

V oznámení Komisie Európskemu parlamentu a Rade COM (2015) 120 final zo dňa 9.3.2015 sa o.i konštatuje, že stimuly na efektívne využívanie vody a transparentné stanovovanie cien vody sa neuplatňujú vo všetkých členských štátoch a vo všetkých sektoroch využívajúcich vodu, čiastočne z dôvodu nedostatočného merania. Na zavedenie *stanovenia cien ako stimulu* by sa využívanie vody na účely spotreby malo automaticky spoplatňovať na základe skutočne spotrebovaného objemu. Predpokladom pre dôsledné splnenie ustanovení článku 9 RSV požadujúcich úhradu nákladov za poskytované vodohospodárske služby je meranie využívanej vody a to naprieč všetkými sektormi národného hospodárstva, vrátane poľnohospodárstva, v ktorom hlavná spotreba pripadá na zavlažovanie. Uvedené oznámenie konštatuje fakt, že napriek výraznému pokroku niektorých členských štátov pri prispôbovaní politiky stanovovania cien vody požiadavkám článku 9 RSV sú opatrenia na zabezpečenie návratnosti nákladov na ochranu životného prostredia a vodných zdrojov obmedzené. Dôsledkom však bude, že nedostatočná návratnosť nákladov len zvýši účet, ktorý budú musieť zaplatiť budúce generácie najmä v oblastiach, ktoré budú čeliť dramatickému nedostatku vody a zlyhávajúcej vodohospodárskej infraštruktúre.

Na podporu správneho stanovovania cien vody sa v Nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 o spoločných ustanoveniach určili ex-ante kondicionality prístupu k finančným prostriedkom na rozvoj vidieka a k prostriedkom v rámci politiky súdržnosti. Oznámenie COM (2015) 120 z 9.3.2015 obsahuje aj informáciu o tom, že Európska komisia v tomto kontexte vypracúva hodnotenie politík členských štátov v oblasti stanovovania cien vody a návratnosti nákladov a v prípade zistenia nedostatkov bude vyžadovať akčné plány. Oznámenie sa zmieňuje tiež o súdnom spore Európskej komisie proti Nemecku (C-252/12). Súdny dvor EÚ síce žalobu voči Nemecku ohľadne vymedzenia vodohospodárskych služieb len v rozsahu zásobovania vodou a odvádzania a čistenia odpadovej vody zamietol, ale v svojom rozsudku uznal, že návratnosť nákladov (či už na základe stanovovania cien alebo inými prostriedkami) sa môže týkať celej škály vodohospodárskych služieb, ktoré môžu mať vplyv na stav vody. (Poznámka: Nemecko vyňalo z pojmu „vodohospodárske služby“ určité činnosti/služby (napr. plavbu, ochranu pred povodňami, vzdúvanie na účely výroby elektriny vo vodnej elektrárni, odbery na účely zavlažovania a priemyselné účely), čím si v zmysle žaloby malo nesplniť povinnosti vyplývajúce z RSV /hlavne jej článku 2 bodu 38 a článku 9/). Ak sa členský štát rozhodne neusilovať sa o návratnosť nákladov pri určitej činnosti využívajúcej vodu, musí jednoznačne vysvetliť, aké iné opatrenia zaviedol so zámerom dosiahnuť ciele RSV.

Z rozsudku Súdneho dvora EÚ jasne vyplýva, že k návratnosti nákladov v zmysle RSV prispieva nielen *cena, ktorá je finančným ekonomickým nástrojom*, ale aj ďalšie nástroje, ako sú napr. *povolenia na odber vody, povolenia na vypúšťanie, povolenia na výrobu vodnej energie a iné*. Tieto povolenia vyššie uvedené Oznámenie COM (2015) 120 z 9.3.2015

odporúča preskúmať a v prípade potreby aktualizovať tak, aby bola zaručená ich zlučiteľnosť s cieľmi RSV.

Túto úlohu Slovensko splnilo tým, že novelou zákona o vodách účinnou od 15. januára 2015 zmenilo dovtedy zaužívanú platnosť povolení.

Ohraničenie platnosti resp. zmena platnosti týchto povolení sú dôležité opatrenia, ktoré taktiež prispievajú k implementácii čl. 9 RSV a k efektívnemu využívaniu vody. Jedná sa o nasledovné povolenia:

- povolenie na odber povrchových alebo podzemných vôd sa vydáva na desať rokov (do platnosti novely mali povolenia platnosť neobmedzenú),
- povolenie na vypúšťanie odpadových vôd, osobitných vôd alebo geotermálnych vôd do povrchových vôd sa vydáva na desať rokov, a ak odpadové vody obsahujú prioritné nebezpečné látky, najviac na šesť rokov (v čase pred novelou sa vzťahovalo povolenie len k vypúšťaniu odpadových vôd do povrchových vôd - najviac na desať rokov, a ak odpadové vody obsahujú obzvlášť škodlivé látky, najviac na štyri roky),
- povolenie na vypúšťanie odpadových vôd, osobitných vôd a geotermálnych vôd do podzemných vôd sa vydáva najviac na šesť rokov (pred novelou sa vzťahovalo povolenie len k vypúšťaniu odpadových vôd do podzemných vôd - na štyri roky).

Významné je aj opatrenie vzťahujúce sa k povoleniam vo vyššie uvedenej novele zákona o vodách, zakotvené v § 80d: „Prechodné ustanovenia k úpravám účinným od 15. januára 2015“, ods.3:

„Práva a povinnosti vyplývajúce z povolení a rozhodnutí vydaných do 14. januára 2015, ktoré nie sú v súlade so zákonom účinným od 15. januára 2015, je potrebné do 30. septembra 2017 uviesť s ním do súladu, inak povolenia a rozhodnutia strácajú platnosť“.

To znamená, že o revíziu doteraz platného rozhodnutia musia požiadať vlastníci doterajších povolení vydaných na neurčitý čas, inak stratia platnosť. Neexistuje centrálny register povolení na orgáne štátnej správy, preto musia sami majitelia povolení požiadať.

Ďalej sa bude pokračovať:

– v analýze finančných a ekonomických nástrojov ako súčasti cenovej politiky podľa čl. 9 RSV, ktorá bude podkladom pre politické rozhodnutie.

Tieto analýzy je treba tiež považovať za opatrenia prispievajúce k implementácii čl. 9 RSV a k efektívnemu využívaniu vody.

2.2 Nová regulačná politika ÚRSO na obdobie 2017-2021

Okrem finančných a iných ekonomických nástrojov prispievajú k naplneniu ustanovení článku 9 RSV a z neho vyplývajúcich požiadaviek na efektívne využívanie vody tiež **nástroje regulačné**, ktoré predstavujú celú škálu legislatívnych a ostatných predpisov a pravidiel platných v oblasti vodného hospodárstva. Tejto škále legislatívnych predpisov sa v našej práci nebudeme venovať, pozornosť zameriame na reguláciu cien v oblasti vodného hospodárstva, ktorú uskutočňuje na základe svojej Regulačnej politiky ÚRSO.

Na Slovensku sa v súčasnosti uplatňuje regulácia cien vody na základe Regulačnej politiky ÚRSO na obdobie 2012-2016. V marci 2016 bola schválená nová Regulačná politika na obdobie 2017-2021, ktorá začne platiť od začiatku roka 2017.

Koncom roka 2015 prebehlo oficiálne pripomienkovanie návrhu regulačnej politiky ÚRSO pre nadchádzajúce obdobie 2017 – 2021. V rámci neho dostal regulačný úrad takmer 500 pripomienok. Zásadné pripomienky k regulačnej politike na nadchádzajúce obdobie vzniesli napr. zamestnávateľské zväzy (Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení SR, Republiková únia zamestnávateľov), ako aj energetické spoločnosti (Slovenské elektrárne, a.s., Slovenský plynárenský priemysel, a.s., Východoslovenská energetika, a.s., Stredoslovenská energetika, a.s., RWE Gas Slovensko, s.r.o.). Vyjadrovala sa aj Slovenská elektrizačná a prenosová sústava. Pripomienky zásadného charakteru mali aj distribučné energetické spoločnosti (Stredoslovenská energetika – Distribúcia, a.s., Východoslovenská distribučná, a.s.), tiež záujmové energetické združenia (Slovenská asociácia fotovoltického priemyslu, Združenie dodávateľov energií, Slovenský zväz výrobcov tepla), ako aj Americká obchodná komora v SR.

Regulátor konzultoval návrh svojej regulačnej politiky pre nadchádzajúce obdobie 2017-2021 aj s Európskou komisiou. Európskej komisii bol návrh strategického dokumentu zaslaný 29. decembra 2015. Názor a stanovisko Bruselu je samozrejme potrebné dôsledne zvážiť, avšak podľa zákona o regulácii je schválenie konečného znenia budúcej regulačnej politiky výlučne v réžii Regulačnej rady. Všetky pripomienky ÚRSO vyhodnotilo a na ich základe aktualizovalo dokument, ktorý bol potom zaslaný na vyjadrenie ministerstvu životného prostredia a ministerstvu hospodárstva. Tie posúdili, či nie je návrh v rozpore s environmentálnou a energetickou politikou Slovenskej republiky. Po tomto posúdení Regulačná rada schválila začiatkom marca 2016 finálne znenie dokumentu. Nová regulačná politika začne platiť od začiatku roku 2017.

Na základe uznesenia regulačnej rady bude mať nadchádzajúce regulačné obdobie dĺžku päť rokov - od 1. januára 2017 do 31. decembra 2021. Podľa zákona o regulácii je regulačná politika záväzná pre všetkých účastníkov trhu.

Rozhodujúcim východiskom novej regulačnej politiky sú záväzné právne predpisy Európskeho spoločenstva, najmä tzv. tretí energetický balíček, ale aj skúsenosti z vykonávania regulácie na Slovensku v predchádzajúcom regulačnom období.

**

V nasledujúcom texte uvádzame najdôležitejšie ciele a priority Regulačnej politiky na ďalšie regulačné obdobie v rokoch 2017 - 2021, ako aj ďalšie podrobnosti k spôsobu vykonávania cenovej regulácie v oblasti vodného hospodárstva.

V oblasti vodného hospodárstva regulácia prostredníctvom ÚRSO sa týka:

- vodohospodárskych služieb súvisiacich s výrobou, distribúciou a dodávkou pitnej vody verejným vodovodom, odvádzaním a čistením odpadovej vody verejnou kanalizáciou,
- vodohospodárskych služieb súvisiacich s užívaním povrchových vôd.

Výroba, distribúcia a dodávka pitnej vody verejným vodovodom, odvádzanie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou

Ciele regulačnej politiky na nadchádzajúce regulačné obdobie (2017 - 2021):

- Vytvoriť podmienky pre zavedenie **dvojzložkovej ceny**, ktorá bude objektívnejším nástrojom na úhradu nákladov za poskytnuté regulované činnosti pri zohľadnení sociálno-ekonomických dopadov jej uplatňovania v Slovenskej republike.
- Stanoviť **jednotkové ceny** za výrobu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom a za odvedenie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou **ako maximálne**, s cieľom vytvorenia možnosti uplatňovať aj ceny nižšie ako úradom schválené, za podmienky garancie, že zníženie ceny nebude mať negatívny dopad na riadnu prevádzku a obnovu infraštruktúry a nestane sa základom pre krížové dotácie.
- Optimalizáciou cien zabezpečiť ochranu odberateľov pitnej vody z verejného vodovodu a producentov odpadovej vody odvádzanej verejnou kanalizáciou pred zneužitím monopolného postavenia v danom regióne.
- Zabezpečiť *transparentnosť* prijatím jednoznačných pravidiel a postupov uplatňovaných pri cenovej regulácii, ako aj *zverejňovaním informácií o cenách* a o podmienkach ich uplatňovania.
- Na základe technickej doby životnosti vodárenského majetku, ktorá vyjadruje reálnu životnosť dlhodobých aktív, vykonať revíziu hodnoty aktív využívaných na výkon regulovaných činností.
- Iniciovať alebo prijať aj v spolupráci s inými orgánmi štátnej správy *opatrenia*, ktoré *zabránia rozdeľovaniu prevádzkovo súvisiacich verejných vodovodov alebo verejných kanalizácií na menšie systémy*, ktorých prevádzka je ekonomicky menej efektívna.
- Podporovať *investičný rozvoj* najmä v oblasti *verejných kanalizácií* vytváraním primeraných možností na tvorbu vlastných finančných zdrojov.

- Zabezpečiť primeranú finančnú udržateľnosť investícií realizovaných v súvislosti s plnením záväzkov, ktoré sa Slovenská republika pri vstupe do Európskej únie zaviazala splniť do roku 2015.

Priority regulačnej politiky na nadchádzajúce regulačné obdobie (2017 - 2021):

- **Stanoviť fixnú zložku ceny** ako časť nákladov nevyhnutných na údržbu, prevádzkyschopnosť a udržanie kapacity pripojeného odberného miesta z verejného vodovodu a tiež možnosť odvádzania a čistenia odpadových vôd z pripojenej nehnuteľnosti na verejnú kanalizáciu.
- **Stanoviť variabilnú zložku ceny** ako jednotkovú cenu na meter kubický vody, ktorá bude zohľadňovať časť zostávajúcich ekonomicky oprávnených nákladov určených úradom po odpočítaní nákladov uplatnených vo fixnej zložke a primeraný zisk.
- *Primerane limitovať rozsah a štruktúru ekonomicky oprávnených nákladov* na výkon regulovaných činností *s ohľadom* na zabezpečovanie vlastných zdrojov na rozvoj infraštruktúry a realizáciu plánu obnovy.
- *Optimalizovať náklady na výkon regulovaných činností*, vrátane stanovenia limitných hodnôt vybraných položiek kalkulácie nákladov, najmä osobných nákladov, režijných nákladov, výšky nájomného a odpisov majetku.
- Dôsledne posudzovať primeranosť, opodstatnenosť a nevyhnutnosť nákladov v nelimitovaných položkách kalkulácie ceny.
- Klásť dôraz na *zvyšovanie efektívnosti vynakladania finančných prostriedkov* na regulované činnosti.
- *Prehodnotiť ročnú výšku odpisov* s ohľadom na značné investície v oblasti vodárenstva a zároveň *zohľadniť technickú dobu životnosti vodárenského majetku*.
- Kontrolovať a identifikovať majetok regulovaných subjektov za účelom posúdenia, akým podielom je využívaný na zabezpečenie regulovaných činností.
- Sledovať medziročný vývoj nákladov na regulované činnosti s cieľom zohľadniť možnosti tvorby zdrojov na obnovu existujúcej vodohospodárskej infraštruktúry v súvislosti s povinnosťou postupnej realizácie plánov obnovy.
- Posúdiť *primeranosť a limitovať mieru zisku v cenách* za výrobu, distribúciu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom a za odvádzanie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou.
- *Posudzovať ceny* aj na základe vývoja nevyhnutných ekonomicky oprávnených nákladov na regulované činnosti a vývoja množstva dodávanej, resp. odvedenej vody, pri zohľadnení prínosu realizovaných investícií v regulačnom období 2012 – 2016.

- *Sledovať a vyhodnocovať využívanie kapacít vodárenského majetku, najmä nového majetku obstaraného predovšetkým z prostriedkov poskytnutých z fondov Európskej únie, a zohľadňovať to v cenách vody.*
- *Sledovať, porovnávať a vyhodnocovať straty vody vo verejných vodovodoch za účelom stanovenia rozsahu regulačných opatrení smerujúcich k ich znižovaniu.*
- *V aplikačnej praxi poskytovať pomoc formou školení a usmernení súvisiacich s cenovou reguláciou, hlavne pre obce, a to priebežne počas celého regulačného obdobia.*
- *Vodárenské spoločnosti majú mať možnosť vyjadriť sa k investíciám do infraštruktúry, aby sa tieto realizovali len vtedy, ak budú efektívne a využité.*
- *Do cien sa môže zaradiť len regulačný odpis, alebo nájom vo výške regulačného odpisu.*

Zhodnotenie potreby ďalšej regulácie v regulačnom období 2017 – 2021:

Vodárenské spoločnosti, ako aj ostatní prevádzkovatelia verejných vodovodov a verejných kanalizácií sú prirodzeným lokálnym monopolom na danom území. Preto z hľadiska spotrebiteľov ide v danej lokalite vždy o jedného dodávateľa vymedzeného územím jeho pôsobnosti, resp. prevádzkovaných vodovodných alebo kanalizačných sietí bez možnosti výberu. Trh s vodou v zmysle vytvárania konkurenčného prostredia s viacerými dodávateľmi z vyššie uvedeného dôvodu nie je možné dosiahnuť. Cenovú reguláciu v tejto oblasti však v súčasnosti nie je nutné rozširovať na ďalšie činnosti.

Rozsah cenovej regulácie pre jednotlivé regulované činnosti:

Rozsah cenovej regulácie predstavujúci šesť regulovaných činností je v ďalšom regulačnom období postačujúci. Z dôvodu ich vykonávania prirodzenými lokálnymi monopolmi na danom území by každá z regulovaných činností mala zostať zachovaná, a preto by sa mala cenová regulácia vzťahovať na tieto konkrétne činnosti:

- a) výroba a dodávka pitnej vody verejným vodovodom,
- b) výroba a distribúcia pitnej vody verejným vodovodom,
- c) dodávka pitnej vody verejným vodovodom,
- d) odvádzanie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou,
- e) odvádzanie odpadovej vody verejnou kanalizáciou,
- f) čistenie odpadovej vody v čistiarni odpadovej vody, ak je táto odpadová voda privádzaná do čistiarne odpadových vôd verejnou kanalizáciou.

Ak uvedené činnosti budú regulované, zabezpečí sa predovšetkým ochrana konečných odberateľov pitnej vody a producentov odpadových vôd pred zneužitím dominantného postavenia, ale dosiahne sa aj transparentný spôsob vykonávania regulovaných činností v tejto oblasti.

Spôsob vykonávania cenovej regulácie prostredníctvom ÚRSO:

Pre všetky navrhované regulované činnosti je potrebné stanoviť rovnaký, jednotný spôsob vykonávania cenovej regulácie. Ako prostriedok na stanovenie cien regulovaných činností je potrebné použiť *určenie spôsobu výpočtu maximálnej ceny*, pričom ale **maximálna cena** bude **dvojjložková**.

Určenie maximálnych cien za výrobu, distribúciu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom a za odvádzanie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou bude znamenať, že ich nie je možné prekročiť, avšak regulovaný subjekt môže zväziť uplatnenie nižšej ceny, za podmienky zabezpečenia dostatočných finančných prostriedkov na udržanie prevádzkyschopnosti a obnovy vodárenského infraštruktúrneho majetku.

Zavedenie **dvojjložkovej ceny** má svoje opodstatnenie - zohľadní sa tak objektivnosť úhrady nákladov na vykonávanie regulovaných činností.

Vodárenské spoločnosti každoročne vykazujú postupne rastúci počet odberných miest s *nulovým alebo veľmi nízkym odberom pitnej vody*. Vo vodárstve však predstavujú **fixné náklady až 70 – 80 % celkových nákladov na každú regulovanú činnosť**. To znamená, že pri medziročne sa znižujúcich odberoch vody sa prejavuje zvyšujúci tlak na ceny, ktoré platia potom hlavne odberatelia s väčším odberom vody. Takisto aj ťarchu nákladov súvisiacich s udržiavaním prevádzkyschopného pripojenia na verejný vodovod pri nulovom odbere, ale aj nákladov na udržiavanie jeho kapacity tak znáša v cene – platbe ten, kto nemá nulové odbery vody. Rovnako to platí aj pri odvádzaní a čistení odpadových vôd verejnou kanalizáciou.

Tento narastajúci problém sa dá riešiť rovnomerným rozložením uvedených nákladov na všetkých pripojených odberateľov a producentov. Preto **z dôvodu objektivnosti rozloženia celkových nákladov na prevádzku** verejných vodovodov, verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd, ale aj **spravodlivejšieho podielania sa na ich úhrade** prichádza do úvahy **zavedenie dvojjložkovej ceny**, ktorá by túto objektivnosť zabezpečila.

Na základe doterajších analýz vychádzajúcich aj z podkladov vodárenských spoločností:

- **Fixná časť ceny** bude predstavovať časť nevyhnutných nákladov na údržbu a opravy pre zabezpečenie prevádzkyschopnosti a udržanie kapacity odberného miesta verejného vodovodu, ale takisto pre zabezpečenie možnosti odvádzania a čistenia odpadových vôd z pripojenej nehnuteľnosti do verejnej kanalizácie, pričom *pri stanovení jej výšky sa bude brať do úvahy veľkosť odberného miesta*.
- **Variabilná časť ceny** bude potom zohľadňovať všetky ostatné ekonomicky oprávnené náklady a primeraný zisk, určené úradom *ako jednotková cena na meter kubický vody*.

Ceny, ktoré sa určia na prvý rok regulačného obdobia, zostanú v platnosti počas celého regulačného obdobia. Preto v prvom roku nadchádzajúceho regulačného obdobia sa bude pri ich určení vychádzať z doterajšieho vývoja preukázateľných ekonomicky oprávnených nákladov na regulované činnosti a dvojjložkové ceny budú zohľadňovať úroveň skutočných ekonomicky oprávnených nákladov vynaložených v nevyhnutnom rozsahu a úradom stanovený *primeraný zisk*.

Základom pre určenie primeraného zisku bude regulačná báza aktív a miera ich výnosovosti stanovená úradom. V ďalšom regulačnom období regulačnou bázou aktív bude hodnota aktív slúžiacich na zabezpečenie regulovanej činnosti zohľadňujúca dobu ich reálnej technickej životnosti. V tejto súvislosti bude preto potrebné vykonať revíziu hodnoty dlhodobého hmotného a nehmotného majetku využívaného na výkon regulovaných činností na základe doby technickej životnosti dlhodobých aktív, ktorej úlohou je vyjadriť reálnu opotrebovanosť, resp. životnosť majetku.

Rozsah a výška skutočných ekonomicky oprávnených nákladov bude zohľadňovať výhradne vykazované primerané ekonomicky oprávnené náklady, vrátane stanovených limitných hodnôt.

V rámci ekonomicky oprávnených nákladov sa budú môcť uplatňovať odpisy na princípe ***ročných regulačných odpisov*** z majetku obstaraného z vlastných zdrojov a z majetku obstaraného z prostriedkov Európskej únie, zo štátneho rozpočtu, z rozpočtu vyššieho územného celku alebo z rozpočtu obce alebo bezodplatným prevodom zohľadňujúcich dobu technickej životnosti majetku. Tým sa dosiahne rozloženie odpisov na dlhšie časové obdobie ako je stanovené pre daňové odpisy, čo jednak vo vodnom hospodárstve objektívnejšie zohľadňuje skutočnú technickú dobu životnosti stavieb a zariadení v tejto oblasti a taktiež sa tým dosiahne zmiernenie tlaku na ceny vyvolaného vplyvom realizovaných veľkých investícií v krátkom časovom období.

Nadalej budú ***limitované niektoré vybrané ekonomicky oprávnené náklady***. Za účelom zníženia nákladov na straty vody sa obmedzia náklady na obstarávanie vody pre uplatnenie do ceny. Medziročný rast režijných nákladov a osobných nákladov bude možný najviac do výšky jadrovej inflácie.

V ďalších rokoch regulačného obdobia znovu sa použije už osvedčená metóda cenového stropu tzv. ***price-cap***, ktorej pozitívny vplyv sa prejavil v cenovej regulácii stabilizáciou cien vody v ostatných rokoch, pričom sa eliminuje nárast cien z dôvodu uplatňovania neprimeraných nákladov na výkon regulovanej činnosti.

Táto metóda by mala byť spojená s *uplatnením možnosti medziročného inflačného rastu ceny*, ale len vtedy, ak je podložený efektívnym vynakladaním získaných finančných prostriedkov na prevádzku a s uplatnením faktora investičného rozvoja umožňujúceho cenový rast, ak je podložený preukázateľne primeranými finančnými prostriedkami vynaloženými na rozvoj vodohospodárskej infraštruktúry. Z vývoja jadrovej inflácie v národnom hospodárstve vyplýva potreba v cenovej regulácii upraviť hodnotu faktora efektívnosti vynakladania prostriedkov na prevádzku.

Pri určení cien sa bude nadalej ešte vo väčšej miere prihliadať na ***skutočné využívanie projektovanej kapacity najmä novovybudovaného vodárenského majetku***, využívaného na výkon regulovanej činnosti. Z dôvodu plnenia záväzkov voči Európskej únii do roku 2015 vybudovali a aj ďalej budujú vodárenské spoločnosti alebo obce rozsiahlu infraštruktúru najmä verejných kanalizácií a množstvo čistiarní odpadových vôd. Ich skutočné využívanie tými, pre koho sú určené, teda odberateľmi vody alebo producentmi odpadových vôd, však nie je dostatočné. Tým sa zvyšujú náklady na prevádzku, náklady vo forme odpisov, ktoré sa pri určení cien nedajú rozpočítať na väčšie množstvo vody.

K zmene cenového rozhodnutia počas regulačného obdobia bude môcť dôjsť len v prípade výraznej zmeny ekonomických parametrov ovplyvňujúcich výšku ceny, na základe jej odôvodnenia regulovanými subjektmi a dostatočného preukázania opodstatnenosti vynaložených prevádzkových nákladov. Pričom výraznou zmenou sa rozumie zmena

prevádzkových nákladov ako celku, nie zmena v jednotlivých položkách kalkulácie ceny, ktorú je prípadne možné eliminovať inou položkou. Nevyhnutnosť zmeny ceny tak regulované subjekty dôslednejšie zvažujú.

Týmto spôsobom vykonávania cenovej regulácie sa dosiahne **cenová stabilizácia** vo vodárenstve aj v ďalšom regulačnom období, pričom sa v cenách zohľadnia na jednej strane potreby regulovaného subjektu na zabezpečenie kvalitného, plynulého a bezpečného výkonu regulovanej činnosti, ako aj investičné nároky, ale na druhej strane sa bude prihliadať aj na **sociálne, environmentálne a ekonomické dôsledky** ich **cien** voči samotným odberateľom pitnej vody, či producentom odpadovej vody v danom regióne.

Z hľadiska ochrany spotrebiteľov vody alebo producentov odpadových vôd bude treba prijať **opatrenia na eliminovanie vzniku malých prevádzkových vodárenských firiem**, ktoré vznikajú v dôsledku nespájania sa novovybudovaných úsekov verejných vodovodov a verejných kanalizácií do jednotného centrálného systému zásobovania vodárenských spoločností. Z dôvodov, že nespĺňajú stanovené technické podmienky alebo vlastníci ich nechce odovzdať, tieto malé úseky neprevezmú do prevádzkovania vodárenské spoločnosti alebo obce. Vznikajú tzv. malé prevádzkové firmy, ktorým vodárenské spoločnosti cez svoj centrálny systém dodávajú už pitnú vodu a starajú sa aj o odvedenie a najmä čistenie odpadovej vody. Malej firme ako regulovanému subjektu tak do ceny vstupujú ako oprávnené náklady okrem platby za nakúpenú pitnú vodu od vodární, resp. za odvádzanie a čistenie odpadovej vody, aj prevádzkové náklady samotnej firmy. To znamená, že ceny za dodávku pitnej vody alebo za odvedenie a čistenie odpadovej vody sú v týchto nových častiach (uliciach) v rámci mesta alebo obce vyššie ako ceny vodárenskej spoločnosti alebo samotnej obce. Treba upozorniť aj na hroziace riziko do budúcnosti, ktoré z toho vyplýva, že tieto verejné vodovody a verejné kanalizácie nebudú udržiavať dlhodobo v prevádzkyschopnom stave z dôvodu, že z tohto majetku neuplatňujú v cenách odpisy, a preto nebudú mať zdroje na ich obnovu.

Vo verejnom záujme tiež nemôže byť, aby sa prevádzkovo súvisiace verejné vodovody alebo verejné kanalizácie budované v mestách a obciach rozdeľovali na menšie systémy, ktorých prevádzka je ekonomicky menej efektívna. Tým, že je menej pripojených odberateľov s menším odberom vody, náklady vynaložené na prevádzku malého úseku verejného vodovodu alebo verejnej kanalizácie na meter kubický sú oveľa vyššie.

Rovnako bude potrebné prijať riešenie v cenovej regulácii, ktoré by neumožňovalo navýšenie cien, resp. bolo možné stanoviť len minimálne zvýšenie oproti cenám vodárenskej spoločnosti alebo obce, na ktorej centrálny systém je časť vodovodu alebo kanalizácie pripojená.

**

ÚRSO v lete 2016 vypracoval novú vyhlášku, ktorá vyšla 19. júla v Zbierke zákonov SR ako **Vyhláška ÚRSO č. 225/2016 Z.z.**, ktorou sa ustanovuje cenová regulácia výroby, distribúcie a dodávky pitnej vody verejným vodovodom a odvádzania a čistenia odpadovej vody verejnou kanalizáciou. Predmetnou vyhláškou sa ustanovuje od roku 2017 zavedenie **fixného poplatku za vodoměr** (t.j. *fixná zložka ceny vody*).

Vodohospodárske služby súvisiace s užívaním povrchových vôd:

V tejto časti sa regulačná politika ÚRSO dotýka nasledovných vodohospodárskych služieb, ktorých poskytovateľom je Slovenský vodohospodársky podnik, š.p., Banská Štiavnica:

- odber povrchových vôd z vodného toku,
- využívanie hydroenergetického potenciálu vodného toku,
- odber energetickej vody z vodného toku.

Ciele regulačnej politiky na nadchádzajúce regulačné obdobie (2017 - 2021):

- Stanoviť ceny služieb súvisiacich s užívaním povrchových vôd ako **pevné ceny**, čím sa aj v ďalších rokoch zabezpečí stabilizácia tržieb z regulovaných činností.
- Za využívanie hydroenergetického potenciálu stanoviť **tarify podľa inštalovaného výkonu vodných elektrární**.
- Optimalizovať výšku cien týchto služieb na základe vývoja skutočných nevyhnutných ekonomicky oprávnených nákladov na zabezpečovanie regulovaných činností, vývoja množstva dodávanej mechanickej energie a vývoja množstva vody odoberanej z vodných tokov za roky 2012 - 2016.

Priority regulačnej politiky na nadchádzajúce regulačné obdobie (2017 - 2021):

- Stanoviť *rozsah, štruktúru a výšku oprávnených nákladov v kalkulácii cien* za regulované činnosti z hľadiska ich primeranosti.
- Dôsledne posudzovať opodstatnenosť a nevyhnutnosť nákladov v *nelimitovaných* položkách kalkulácie ceny s dôrazom na ich efektívnosť.
- Určiť parametre na výpočet *primeraného zisku* tak, aby bola vytvorená možnosť tvorby zdrojov na investície.
- Prehodnotiť hodnotu faktora efektivity s ohľadom na súčasný vývoj jadrovej inflácie v národnom hospodárstve.
- Sledovať, porovnávať a vyhodnocovať náklady a tržby z regulovaných činností a overovať využívanie prevádzkových nákladov a zisku za účelom udržania trvalej prevádzkyschopnosti vodohospodárskych stavieb využívaných na regulované činnosti.

Zhodnotenie potreby ďalšej regulácie v regulačnom období 2017 – 2021:

V oblasti vodohospodárskych služieb súvisiacich s užívaním povrchových vôd jediným regulovaným subjektom s monopolným postavením vykonávajúcim regulované činnosti je Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., Banská Štiavnica, ako správca vodohospodársky významných tokov na Slovensku. Cenová regulácia bude preto aj naďalej účinným nástrojom, ktorým sa zabezpečí dostupnosť služieb súvisiacich s užívaním povrchových vôd za primerané ceny a súčasne zamedzí zneužitiu tohto monopolného postavenia na nadmerné obohacovanie.

Rozsah cenovej regulácie pre jednotlivé regulované činnosti:

V ďalšom regulačnom období v tejto oblasti celkový rozsah regulovaných činností nie je potrebné meniť. **Do rozsahu cenovej regulácie bude treba premietnuť prijaté legislatívne zmeny súvisiace s novelou vodného zákona (účinnou od 15. januára 2015).** Súčasťou odberov z povrchových vôd sa stali aj **odbery na zavlažovanie**, pričom **výšku ich cien nestanovuje ÚRSO**, preto ich je treba z cenovej regulácie tohto úradu vylúčiť. Zavedenie spoplatnenia za odbery vôd na zavlažovanie poľnohospodárskej pôdy si vyžaduje aktualizáciu nariadenia vlády SR č. 755/2004 Z.z., ktorým sa ustanovuje výška neregulovaných platieb, výška poplatkov a podrobnosti súvisiace so spoplatňovaním užívania vôd, ktorá bola v čase spracovania našej výskumnej úlohy v procese prípravy (júl-august 2016 pripomienkové konanie; november 2016 - legislatívny proces vo vláde).

V zmysle vyššie uvedeného sa cenová regulácia prostredníctvom ÚRSO bude uskutočňovať v tomto rozsahu:

- a) odber povrchových vôd z vodného toku,
- b) využívanie hydroenergetického potenciálu vodného toku,
- c) odber energetickej vody z vodného toku.

Spôsob vykonávania cenovej regulácie prostredníctvom ÚRSO:

Spôsob vykonávania cenovej regulácie pre všetky regulované činnosti uvedené v bode vyššie je treba ponechať ako **určenie spôsobu výpočtu pevnej ceny**, pretože to prispeje k stabilizácii tržieb za regulované činnosti. V minulosti stanovenie maximálnych cien v oblasti využívania povrchových vôd prinášalo pre regulovaný subjekt riziko výrazného poklesu tržieb za odbery povrchovej vody, aj odbery energetickej vody z vodných tokov a využívanie hydroenergetického potenciálu vodných tokov, v prípade Európskej únie úspešných rokovaní o maximálnej cene s odberateľmi. Postavenie poskytovateľa uvedených služieb je výrazne limitované nemožnosťou okamžitého zamedzenia ich využívania, čo vyplýva z toho, že odberatelia uskutočňujú odber povrchovej vody na základe povolenia na osobitné užívanie vôd, ktoré vydáva príslušný okresný úrad, a až v prípade zrušenia vodoprávneho povolenia môže regulovaný subjekt vykonať technické opatrenia znemožňujúce odber povrchovej vody, pričom vo väčšine prípadov nemá legálne ani technickú možnosť odber povrchovej vody zastaviť, lebo odberné zariadenia sú vo väčšine prípadov vo vlastníctve odberateľov. Platí to aj v prípade využívania hydroenergetického potenciálu a odberov energetickej vody, keďže vodné elektrárne odberateľov využívajúcich hydroenergetický potenciál a energetickú vodu sa nachádzajú priamo na vodných stavbách či tokoch.

V prvom roku regulačného obdobia spôsob výpočtu cien bude zohľadňovať preukázateľné a v nevyhnutnom rozsahu skutočne vynaložené ekonomicky oprávnené náklady určené úradom, pričom náklady na regulované činnosti sa budú uplatňovať **podľa podielu jednotlivých skupín majetku na službách súvisiacich s využívaním povrchových vôd.**

Výšku maximálneho primeraného zisku nastaviť tak, aby bol zohľadnený aj rozsah potrebných investícií na zabezpečenie dlhodobej prevádzkyschopnosti vodohospodárskych stavieb, ale **najviac do výšky 5 %** z celkovej výšky skutočne vynaložených oprávnených nákladov.

V cenovej regulácii služieb súvisiacich s užívaním povrchových vôd sa bude uplatňovať ***nákladová metóda*** s limitovaním medziročného rastu niektorých vybraných nákladov, ako sú režijné náklady, osobné náklady.

Počas regulačného obdobia ***pri zmene ceny*** uplatňovať ***nákladovú metódu*** v kombinácii s metódou tzv. ***price-cap***, ktorá umožní zvýšenie cien len v prípade výraznej zmeny prevádzkových nákladov, ale zohľadní aj vývoj jadrovej inflácie a súčasne efektívnosť vynakladania získaných finančných prostriedkov z tržieb za poskytnuté služby.

V prípade ***ceny za využívanie hydroenergetického potenciálu*** za účelom podpory menších výrobcov elektrickej energie, resp. užívateľov hydroenergetického potenciálu ako osvedčený spôsob sa budú stanovovať ***rozdielne pevné ceny ako tarify*** pre jednotlivé skupiny užívateľov hydroenergetického potenciálu, zohľadňujúce inštalovaný výkon vodných elektrární.

**

ÚRSO v lete 2016 vypracoval novú vyhlášku, ktorá vyšla 19. júla v Zbierke zákonov SR ako ***Vyhláška ÚRSO č. 224/2016 Z.z.***, ktorou sa ustanovuje cenová regulácia odberu povrchovej vody a energetickej vody z vodných tokov a využívania hydroenergetického potenciálu vodných tokov.

3. CENY VODY REGULOVANÉ PROSTREDNÍCTVOM ÚRSO, EKONOMICKY OPRÁVNENÉ NÁKLADY A POTREBA OBNOVY VODÁRENSKEJ INFRAŠTRUKTÚRY PREVÁDZKOVANEJ VODÁRENSKÝMI SPOLOČNOSŤAMI. ZABEZPEČUJÚ CENY VODY V OBCIACH PREVÁDZKUJÚCICH SI OBEČNÝ VODOVOD DOSTATOČNÝ PRIESTOR PRE OBNOVU INFRAŠTRUKTÚRY ?

3.1 Ceny vody regulované prostredníctvom ÚRSO

ÚRSO na základe svojej regulačnej politiky stanovuje ceny za poskytovanie vodohospodárskych služieb spojených so zásobovaním obyvateľov pitnou vodou, ako aj s odvádzaním a čistením odpadovej vody, ktoré sú až v 95 % poskytované prostredníctvom vodárenských spoločností.

Regulácia cien prostredníctvom ÚRSO sa týka aj ďalších odberateľmi priamo platených vodohospodárskych služieb, ktorých poskytovateľom je Slovenský vodohospodársky podnik, š.p., Banská Štiavnica: sú to vodohospodárske služby spojené s využívaním vodného toku, menovite ide o využívanie hydroenergetického potenciálu vodného toku, odbery energetickej vody z vodného toku a odbery povrchovej vody z vodného toku.

V tejto výskumnej úlohe sa vzhľadom na špecifikáciu prác odsúhlasenú so zadávateľom úlohy (MŽP SR) zameriame podrobne len na vodohospodárske služby týkajúce sa pitnej a odpadovej vody.

Avšak kvôli kompletnosti pohľadu na reguláciu cien uskutočňovanú prostredníctvom ÚRSO v oblasti vôd prinášame v skratke aj informáciu – analýzu týkajúcu sa cenovej regulácie vodohospodárskych služieb spojených s využívaním vôd. Cenová regulácia v oblasti využívania povrchových vôd sa podľa platnej legislatívy vzťahuje na odber povrchovej vody a odber energetickej vody z vodných tokov a na využívanie hydroenergetického potenciálu vodných tokov.

3.1.1 Regulácia cien prostredníctvom ÚRSO pre vodárenské spoločnosti

3.1.1.1 Výroba, distribúcia a dodávka pitnej vody verejným vodovodom a odvádzanie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou v roku 2014

Prijatím nového zákona č. 250/2012 Z. z. o regulácii došlo v roku 2014 v oblasti vodárenstva k výrazným zmenám v cenovej regulácii. Hlavným cieľom legislatívnych zmien bolo, aby dodávka pitnej vody verejným vodovodom a odvádzanie odpadových vôd verejnou kanalizáciou boli regulovanými činnosťami aj *v obciach*. Regulovaným subjektom sa stal vlastník verejného vodovodu alebo verejnej kanalizácie alebo ich nájomca alebo aj ten, na koho vlastník previedol povinnosť registrácie a kto využíva verejný vodovod alebo verejnú kanalizáciu na *vykonávanie regulovanej činnosti na základe vydaného potvrdenia o registrácii*.

Regulovaný subjekt, ktorý využíva na vykonávanie regulovanej činnosti verejný vodovod alebo verejnú kanalizáciu I. alebo II. kategórie, predkladá na ÚRSO návrh ceny podľa všeobecne záväzného právneho predpisu.

Ak je regulovaným subjektom obec, ktorá vlastní verejný vodovod alebo verejnú kanalizáciu III. kategórie, oznamuje na ÚRSO cenu vypočítanú spôsobom a v rozsahu tiež podľa všeobecne záväzného právneho predpisu.

Na základe zmeny legislatívnych predpisov bolo do 31.12.2014 v oblasti prevádzkovania verejných vodovodov a verejných kanalizácií zaregistrovaných 599 regulovaných subjektov, z toho 14 vodárenských spoločností.

Zmenou legislatívy v regulácii sa oproti roku 2013 počet cenových rozhodnutí a potvrdení o cene vydaných do konca roka 2014 zdvojnásobil.

Prehľad rozhodnutí vydaných na roky 2012, 2013 a 2014			
Rok	2012	2013	2014
Cenové rozhodnutia	177	191	140
Zmeny cenových rozhodnutí	8	6	8
Potvrdenia o cene	x	x	479
Rozhodnutia o vyňatí regulovaných činností z regulácie	94	103	0
Rozhodnutia o zastavení konania	19	16	12
Rozhodnutia o prerušení konania	26	18	12
Celkom	324	334	651

Zdroj: Výročná správa ÚRSO 2014

V rámci vodárenských spoločností došlo v roku 2014 k zmene prevádzkovateľa vodárenskej infraštruktúry v okresoch Trenčín, Nové mesto nad Váhom a časti okresu Myjava a to skončením dlhoročnej zmluvy o nájme a prevádzkovaní Trenčianskou vodohospodárskou spoločnosťou, a. s. Vlastník tejto infraštruktúry Trenčianske vodárne a kanalizácie, a.s. sa stal aj jej prevádzkovateľom.

Aj keď sa v roku 2014 počet regulovaných subjektov na základe zmeny legislatívy zvýšil dvojnásobne a dosiahla sa cenová regulácia aj v obciach, nemalo to vplyv na úroveň cien v tejto oblasti. Ceny vody sú pre väčšinu obyvateľov Slovenska stabilizované, pretože ***vodárenské spoločnosti dodávajú pitnú vodu až 95 %-tám z celkového počtu zásobovaných obyvateľov.*** Stabilizácia sa dosiahla najmä používaním metódy cenového stropu (price cap), keď sa maximálna cena stanovená v predchádzajúcom roku upraví len v prípade zaradenia nového vodárenského majetku o výšku regulačných odpisov a podľa skutočného využitia projektovanej kapacity vodárenského majetku na výkon regulovanej činnosti. V súlade s platnou legislatívou však regulovaný subjekt môže navrhnúť zmenu cenového rozhodnutia z dôvodu výraznej zmeny ekonomických parametrov, ktoré ovplyvňujú ekonomicky oprávnené náklady, z ktorých sa vychádzalo pri určení ceny za regulovanú činnosť a túto zmenu odôvodniť relevantnými údajmi a analýzami ekonomických ukazovateľov.

Na rok 2014 Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO) určil spolu 801 cien vody, ktoré podľa platnej legislatívy zostávajú v platnosti aj na roky 2015 a 2016, teda do konca regulačného obdobia, ak ÚRSO neschváli zmenu cenového rozhodnutia.

V priebehu roka 2014 požiadalo 5 zo 14 vodárenských spoločností o zmenu cenového rozhodnutia podľa zákona o regulácii z dôvodu výraznej zmeny ekonomických parametrov oproti tým, z ktorých sa vychádzalo pri stanovení ceny na rok 2014. V oblasti pitnej vody najčastejším dôvodom zmeny bola potreba finančných prostriedkov na zvýšené náklady na opravy verejných vodovodov. Zvýšenie ceny odpadovej vody odôvodňovali vyššími prevádzkovými nákladmi v dôsledku využívania nových vodárenských zariadení.

Návrhy na zmenu rozhodnutia troch vodárenských spoločností ÚRSO po dôkladnom posúdení opodstatnenosti a preukázaní potreby zvýšených oprávnených nákladov schválil ešte v roku 2014 a zmena rozhodnutia jednej vodárenskej spoločnosti sa mohla uplatniť až od roku 2015. Navrhované zvýšenie cien zmenou rozhodnutia dvoch vodárenských spoločností ÚRSO zamietol ako neodôvodnené. Na základe zistenia kontroly ÚRSO zmenil z vlastného podnetu

v jednej vodárenskej spoločnosti cenové rozhodnutie tak, že znížil maximálnu cenu za odvedenie a čistenie odpadovej vody v dôsledku neprimeranosti oprávnených nákladov, ktoré mali vplyv na výšku ceny.

Použitím metódy cenového stropu (price cap) pri stanovení cien za výrobu, distribúciu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom na rok 2014 a na základe schválených zmien cien v priebehu roka 2014 pre Západoslovenskú vodárenskú spoločnosť a Stredoslovenskú vodárenskú prevádzkovú spoločnosť sa v priemere ceny oproti roku 2013 zvýšili o 1 % na hodnotu 1,0393 €/m³ bez dane z pridanej hodnoty. Ceny sa pohybovali v rozpätí od 0,7012 €/m³ v Trnavskej vodárenskej spoločnosti po 1,3100 €/m³ vo Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti. V šiestich vodárenských spoločnostiach sa ceny nezmenili.

ÚRSO rovnakou metódou postupoval aj pri cenách za odvádzanie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou na rok 2014. V tejto oblasti sa jednotlivé ceny zvýšili v závislosti od rozsahu investícií do verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd v danom regióne, ktoré podstatnou mierou ovplyvňujú výšku ceny, najmä ak nie je dostatočná miera pripojenosti na nové verejné kanalizácie. Ceny za odvádzanie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou podľa vydaných rozhodnutí na rok 2014 aj vrátane zmeny ceny v priebehu roka pre Západoslovenskú vodárenskú spoločnosť vzrástli v priemere oproti roku 2013 v tejto oblasti o niečo viac, o 1,2 %, pričom ale v šiestich vodárenských spoločnostiach zostali nezmenené. Priemerná cena bez dane z pridanej bola 0,9536 €/m³. Aj napriek rýchlejšiemu medziročnému rastu cien v tejto oblasti je priemerná cena ešte stále nižšia ako priemerná cena za dodávku pitnej vody.

V roku **2014 priemerné vodné a stočné spolu** bez dane z pridanej hodnoty na Slovensku predstavovalo **1,9929 €/m³** a vzrástlo o 1,1 %, pričom najvyššie medziročné zvýšenie nastalo o 3,6 % vo Vodárenskej spoločnosti Ružomberok. Vodné a stočné spolu bolo najnižšie 1,6941 €/m³ v Turčianskej vodárenskej spoločnosti a najvyššie 2,2683 €/m³ v Stredoslovenskej vodárenskej prevádzkovej spoločnosti. Ceny vody v roku 2014 sa nezmenili v piatich vodárenských spoločnostiach.

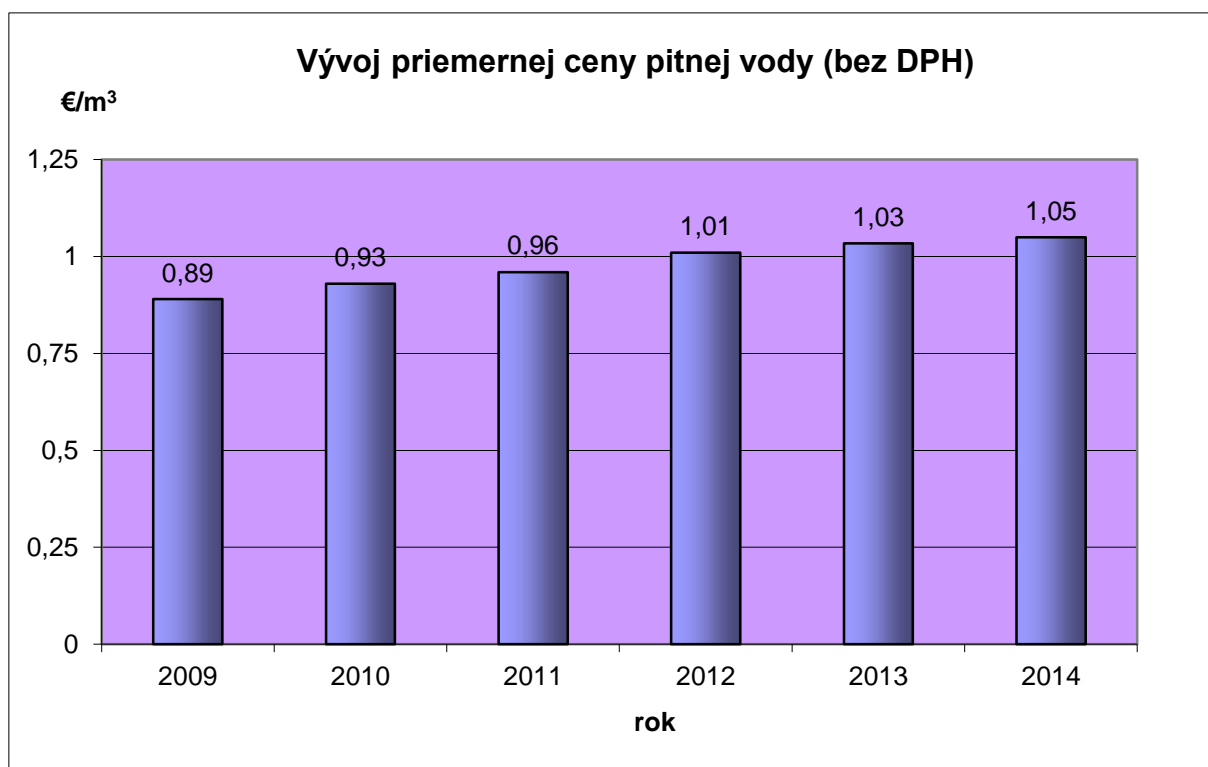
Vývoj priemernej ceny pitnej a odpadovej vody v rokoch 2009 – 2014 (bez DPH) je uvedený v nasledovných tabuľkách č. 1 a 2 a grafe.

Pitná voda

tabuľka č.1

	Merná jednotka	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ekonomicky oprávnené náklady (EON)	tis. €	183 118	185 889	183 960	197 361	196 877	199 194
Dodávka pitnej vody	tis.m ³	206 694	201 998	197 440	196 888	190 790	187 802
Priemerné EON	€/m ³	0,89	0,92	0,93	1,00	1,03	1,06
Priemerná cena (bez DPH)	€/m ³	0,89	0,93	0,96	1,01	1,03	1,05

	Merná jednotka	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ekonomicky oprávnené náklady (EON)	tis. €	160 780	169 879	169 486	186 918	188 103	192 214
Množstvo odpadovej vody	tis.m ³	201 384	202 600	200 360	202 839	199 075	197 152
Priemerné EON	€/m ³	0,8	0,84	0,85	0,92	0,94	0,97
Priemerná cena (bez DPH)	€/m ³	0,79	0,84	0,86	0,90	0,92	0,94

**

Keďže v čase spracovania našej výskumnej úlohy boli už k dispozícii aj údaje ohľadne prevádzkovania verejných vodovodov a verejných kanalizácií vzťahujúce sa k roku 2015, v nasledujúcom texte prinášame krátku analýzu týkajúcu sa cien pitnej a odpadovej vody v tomto roku:

V roku **2015** v oblasti vodohospodárskych služieb týkajúcich sa pitnej a odpadovej vody k výrazným zmenám v cenovej regulácii nedošlo. Ceny boli schválené až do roku 2016, preto sa rok 2015 niesol v znamení len niekoľkých cenových zmien.

V oblasti prevádzkovania verejných vodovodov a verejných kanalizácií do 31. 12. 2015 bolo celkovo zaregistrovaných 640 regulovaných subjektov, z toho 14 vodárenských spoločností. Prírastok nových regulovaných subjektov – obcí a malých prevádzkových spoločností - bol najmä z dôvodu dokončenia a uvedenia do prevádzky nových verejných vodovodov a verejných

kanalizácii v obciach, ale aj v častiach miest pripojených na už existujúci verejný vodovod alebo verejnú kanalizáciu prevádzkovaných vodárenskou spoločnosťou.

Schválenie cien vody na trojročné obdobie 2014 – 2016 prispelo k ich stabilizácii a dosiahol sa tým aj ďalší z cieľov regulačnej politiky. V zmysle platnej legislatívy o cenovej regulácii v roku 2015 tak mohli regulované subjekty požiadať len o zmenu cenového rozhodnutia alebo pri vydaných potvrdeniach o cene, oznámiť zmenu ceny platnej až do konca regulačného obdobia 2012 - 2016. Regulovaný subjekt v súlade s platnou legislatívou môže navrhnúť zmenu cenového rozhodnutia iba z dôvodu výraznej zmeny ekonomických parametrov, ktoré ovplyvňujú ekonomicky oprávnené náklady, z ktorých sa vychádzalo pri určení ceny za regulovanú činnosť a túto zmenu odôvodniť relevantnými údajmi a analýzami ekonomických ukazovateľov.

V cenovej regulácii v aktuálnom regulačnom období (2012 – 2016) používaním metódy cenového stropu (price cap) sa stanovena maximálna cena upraví aj v prípade zaradenia nového vodárenského majetku o výšku regulačných odpisov, ale aj podľa skutočného využitia projektovanej kapacity vodárenského majetku na výkon regulovanej činnosti.

Od 1.1.2015 sa zmenou cenových rozhodnutí zmenili **ceny za výrobu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom** v dvoch vodárenských spoločnostiach. Počas roka 2015 sa už tieto ceny vodárenských spoločnostiach nezmenili. *Priemerná maximálna cena* bez DPH (vážený priemer) vo vodárenských spoločnostiach sa v roku 2015 oproti roku 2014 zvýšila len nepatrne o 0,1 % a má hodnotu 1,0405 €/m³. Najnižšia cena bez DPH je 0,7286 €/m³ v Trnavskej vodárenskej spoločnosti a najvyššia cena už od roku 2013 je 1,3100 €/m³ vo Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti.

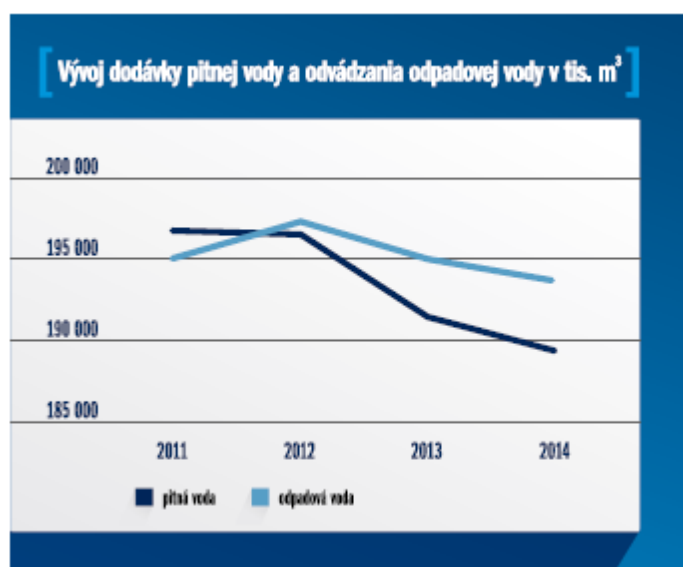
Podľa vyššie uvedenej metódy používanej v cenovej regulácii sa v roku 2015 postupovalo aj pri **cenách za odvádzanie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou**. Zmenou cenových rozhodnutí sa od 1. 1. 2015 zmenili ceny v troch vodárenských spoločnostiach a od 1.7.2015 v dvoch vodárenských spoločnostiach. V Oravskej vodárenskej spoločnosti sa cena zvýšila o 3,5 % a Podtatranskej vodárenskej prevádzkovej spoločnosti o 3 %. Dôvodom zvýšenia cien bol nárast prevádzkových nákladov v dôsledku využívania nových vodárenských zariadení - čistiarní odpadových vôd. V priemere za vodárenské spoločnosti tak išlo len o mierne zvýšenie maximálnej ceny za odvedenie a čistenie odpadovej vody – o 0,5 % na 0,9581 €/m³. Priemerná cena v tejto oblasti je však ešte stále nižšia ako priemerná cena za dodávku pitnej vody. Najvyššia cena za odvedenie a čistenie odpadovej vody bez DPH má hodnotu 1,1068 €/m³, pričom sa už od roku 2013 v Liptovskej vodárenskej spoločnosti nemenila.

Na Slovensku v roku **2015 priemerné vodné a stočné spolu bez dane z pridanej hodnoty predstavovalo 1,9986 €/m³** a vzrástlo len o 0,3 %.

Prehľad maximálnych cien za jednotlivé vodárenské spoločnosti za výrobu a dodávku pitnej vody a za zavedenie a čistenie odpadovej vody na rok 2015 a 2016 sa nachádza v Prílohe č. 1 a 2.

3.1.1.2 Pokles v dodávke pitnej vody a odvádzaní odpadovej vody

Dodávka pitnej vody vo vodárenských spoločnostiach neustále medziročne o 1 až 2 % klesá. Od roku 2005 sa znížila o 17 %, a to aj napriek budovaniu nových verejných vodovodov. S nižšou dodávkou pitnej vody sa znižovalo aj množstvo odvádzanej a čistenej odpadovej vody verejnými kanalizáciami, aj keď menej, len o 6 %. V roku 2012 sa pokles dodávky pitnej vody zastavil a množstvo odpadovej vody dokonca aj mierne vzrástlo v dôsledku budovania nových verejných kanalizácií v obciach. V ďalších rokoch sa prejavil znovu klesajúci trend spotreby vody, pričom bol zaznamenaný väčší medziročný pokles pri spotrebe pitnej vody. Vodárenské spoločnosti to odôvodňujú ďalším šetrením odberateľov v domácnostiach resp. aj nahradením vlastnými zdrojmi vody, a to aj napriek tomu, že cena sa už výrazne nemení. Zmenilo sa aj správanie väčších odberateľov – firiem, ktoré rovnako zavádzajú šetriaci režim.

Zdroj: Výročná správa ÚRSO 2014

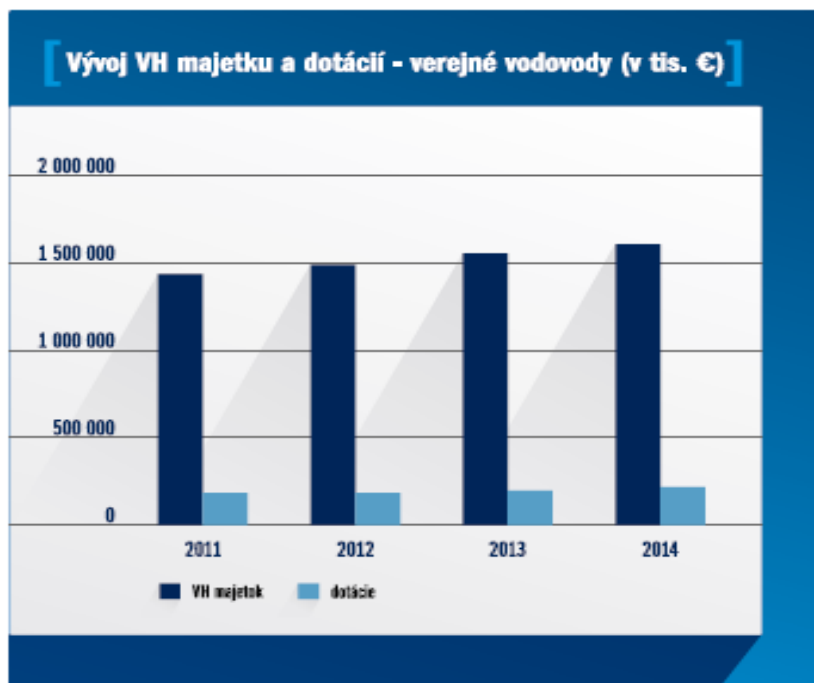
3.1.1.3 Investície vo vodárenstve

Investície, ktoré sa v súčasnosti realizujú vo vodárenstve, sú investíciami najmä v súvislosti s plnením záväzkov v oblasti čistenia komunálnych odpadových vôd, ktoré sa pri vstupe do Európskej únie zaviazala Slovenská republika splniť do roku 2015. Všetky obce nad 2 000 ekvivalentných obyvateľov musia mať vybudovanú kanalizáciu a čistené odpadové vody. Prírastok hodnoty majetku v odpadovej vode oproti prírastku v pitnej vode bol v roku 2014 dvojnásobný. V oblasti zásobovania pitnou vodou sa rozširuje infraštruktúra v regiónoch, kde ešte verejné vodovody chýbajú.

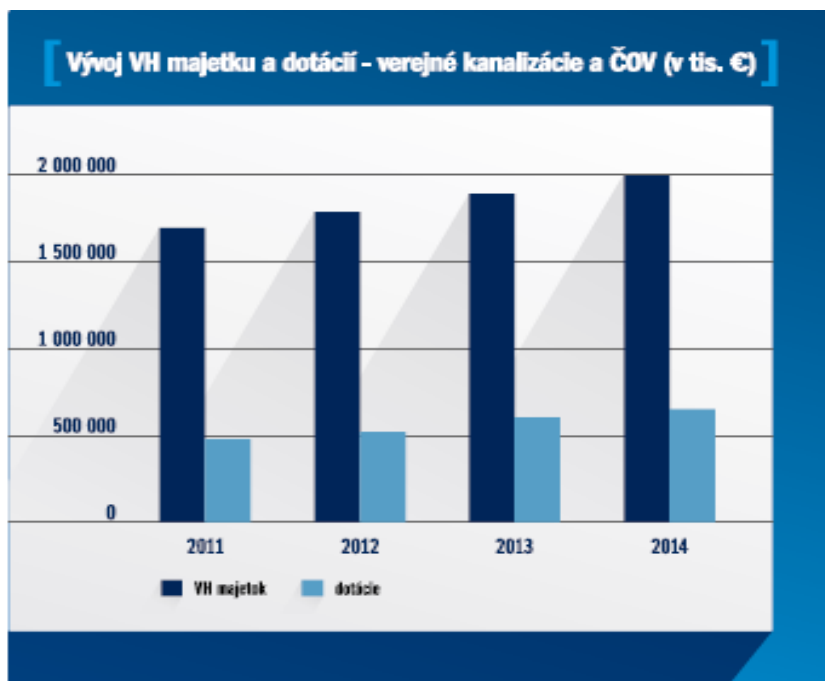
Dotácie z fondov Európskej únie a štátneho rozpočtu na financovanie investičnej výstavby podľa údajov vodárenských spoločností za rok 2014 sa oproti roku 2013 v oblasti zásobovania pitnou vodou zvýšili medziročne o 8 %, pričom na hodnote majetku predstavuje ich podiel 13%.

Do roku 2013 v oblasti odvádzania a čistenia odpadových vôd dotácie rástli dvakrát viac ako v pitnej vode. V roku 2014 sa však medziročne zvýšili rovnako ako v pitnej vode len o 8 %. Ich podiel na celkovej hodnote majetku je ale oveľa väčší a tvorí 32 %.

Celkový majetok vodárenských spoločností v obstarávacej cene a z neho hodnotu majetku vybudovaného z dotácií v rokoch 2011–2014 zobrazujú nasledovné grafy:

Zdroj: Výročná správa ÚRSO 2014

Zdroj: Výročná správa ÚRSO 2014

3.1.1.4 Využitie kapacít vodárenského majetku

Vo Výročnej správe ÚRSO za rok 2014 nachádzame nasledovné stanovisko ÚRSO k otázke využitia kapacít vodárenského majetku:

Na základe údajov o celkovej projektovanej kapacite a skutočne využívanej kapacite vodárenského majetku prevádzkovaného vodárenskými spoločnosťami priemerné využitie verejných vodovodov v roku 2014 predstavuje 92 % a nemení sa už od roku 2011. Podpriemerné využitie kapacít je len v troch vodárenských spoločnostiach.

Využitie čistiarní odpadových vôd v priemere bolo len na úrovni 77 %, čo predstavuje medziročné zníženie o 1 %. Nižšie využitie je odrazom jednak znižovania celkového množstva vypúšťaných odpadových vôd, ale aj toho, že na nové verejné kanalizácie v obciach napriek zákonnej povinnosti sa nepripájajú noví producenti. Na využitie kapacít v prípade čistiarní odpadových vôd vplýva aj ročné množstvo zrážkových vôd odvádzaných verejnou kanalizáciou.

Vývoj ukazovateľov za regulované činnosti vo vodárenských spoločnostiach						
Pitná voda	2011	2012	2013	2014	zmena 2014/2013	%
Tržby z reg. činnosti v tis. €	187 891	197 241	196 407	195 649	-758	0
Oprávené náklady v tis. €	187 855	191 017	191 779	190 272	-1 507	-1
z toho opravy VH majetku v tis. €	26 842	30 724	28 386	28 044	-324	-1
VH majetok v tis. €	1 445 384	1 500 138	1 558 373	1 614 141	55 768	4
z dotácií v tis. €	178 613	186 311	198 880	214 851	15 971	8
Množstvo vody tis. m ³	196 784	196 560	191 439	189 345	-2 094	-1
Využitie kapacít VH majetku	92%	92%	92%	92%	0%	0
Odpadová voda	2011	2012	2013	2014	zmena 2014/2013	%
Tržby z reg. činnosti v tis. €	170 795	175 988	182 104	183 116	1 012	1
Oprávené náklady v tis. €	164 463	175 691	171 630	173 710	2 080	1
z toho opravy VH majetku v tis. €	14 438	16 728	17 395	16 226	-1 169	-7
VH majetok v tis. €	1 704 058	1 791 539	1 898 987	2 009 841	110 854	6
z dotácií v tis. €	480 616	528 670	605 217	652 533	47 315	8
Množstvo vody tis. m ³	195 080	197 306	195 022	193 707	-1 315	-1
Využitie kapacít VH majetku	76%	73%	78%	77%	-1%	-2

Zdroj: Výročná správa ÚRSO 2014

3.1.1.5 Kontrola projektov audítormi EÚ

EÚ prispela od roku 2000 až 7,9 miliardami Eur (v dvoch programových obdobiach 2000-2006 a 2007-2013) na spolufinancovanie projektov na ochranu medzinárodného povodia Dunaj. Preto je namieste aj kontrola projektov na ochranu Dunaja spolufinancovaných z fondov EÚ. Správa Európskeho dvora audítorov (júl 2015) konštatuje, že až tretina čistiarní odpadových vôd na Dunaji je priveľká. Podľa správy navyše krajiny nečerpali zdroje efektívne. Správa naznačuje, že v prípade Slovenska, Česka, Maďarska a Rumunska pokrok, ktorý tieto krajiny dosiahli v plnení požiadaviek európskych environmentálnych smerníc „nebol dostatočný na splnenie termínov pre čistenie odpadových vôd“. Audítori tiež zaznamenali, že krajiny čerpali dostupné fondy EÚ pomaly, takže hrozila strata financovania EÚ alebo vytvorenie potreby dodatočného financovania z vnútroštátnych rozpočtov.

Podľa audítorov a ich správy je otázna aj finančná udržateľnosť novej čistiarenskej infraštruktúry spolufinancovanej EÚ: „V 90 % prípadov boli sadzby za odpadové vody účtované užívateľom príliš nízke. Neumožnili plne pokryť náklady čistiarní a boli nižšie než všeobecne prijatá miera dostupnosti 4 % príjmu domácností“, hovorí sa v správe.

Audítorom chýbali aj informácie o tom, či majitelia infraštruktúry vytvorili dostatočné finančné rezervy na primeranú údržbu a prípadnú obnovu čistiarní. (otázkou dostatočnosti tvorby finančných rezerv na obnovu vodárenskej infraštruktúry sa z pohľadu vodárenských spoločností zaoberáme v ďalšej časti tejto práce, v podkapitole 3.2).

Až tretina všetkých čistiarní na povodí Dunaja bola aj po zohľadnení plánovaných prípojok domácností na kanalizačný systém v budúcnosti príliš veľká, čo môže mať aj ďalšie negatívne dôsledky na ich udržateľnosť. Audítori preto odporúčajú pripraviť plán na „urýchlené pripojenie domácností na verejnú kanalizáciu“.

Pozrime sa, čo hovorí zmienená správa Európskeho dvora audítorov (EDA) ohľadne povinnosti pripojenia sa obyvateľov na kanalizačnú sieť:

„...skutočnosť, že sú zberné systémy zavedené, neznamena, že všetky domácnosti, ktoré by mohli byť pripojené, skutočne pripojené sú. Napríklad domácnosti môžu uprednostniť individuálne systémy z dôvodu nákladov. Právne ustanovenia o povinnosti pripojenia a v niektorých prípadoch stanovujúce pokuty za nepripojenie sú zavedené vo všetkých štyroch kontrolovaných členských štátoch s cieľom zabezpečiť pripojenie domácností na stokovú sieť (pozri tabuľku nižšie). Avšak v troch zo štyroch kontrolovaných členských štátov nie sú stanovené žiadne termíny pre pripojenie alebo sú použité termíny vágne. To môže obmedziť účinné presadzovanie povinnosti pripojiť sa k existujúcej stokovej sieti. Spôsob presadenia týchto povinností vnútroštátnymi orgánmi nebol v rámci tohto auditu kontrolovaný.“

Vnútroštátne právne predpisy zabezpečujúce pripojenie na existujúcu stokovú sieť

Členský štát	Právne ustanovenia
Česká republika	Samosprávy môžu stanoviť povinnosť pripojenia a môžu uložiť pokuty za nesplnenie povinnosti. Pri nových stavbách alebo obnovách sa musí zabezpečiť čistenie alebo odstránenie odpadových vôd. Neboli stanovené nijaké termíny.
Maďarsko	Povinnosť pripojenia do 90 dní od zriadenia zberného systému. Pokuty (vybrané ako daň) sú splatné v prípade nepripojenia.
Rumunsko	Povinnosť pripojenia pre budovy, v ktorých sa vykonávajú spoločensko-ekonomické činnosti. Prevádzkovatelia čistiarň odpadových vôd môžu dostať pokutu za neprimerané oneskorenie pripojenia nových užívateľov.
Slovensko	Povinnosť pripojenia pre majiteľov nehnuteľností produkujúcich odpadovú vodu, pokiaľ majiteľ nemá povolenie na čistenie odpadovej vody iným spôsobom (žiadne termíny však nie sú stanovené). Pokuty sú splatné v prípade nepripojenia.

Zdroj: Analýza EDA vnútroštátnych právnych predpisov.

Ďalej správa konštatuje, že ani jeden zo štyroch kontrolovaných členských štátov nedodržiaval termíny pre čistenie odpadových vôd:

„Na základe analýzy údajov poskytnutých členskými štátmi, ktorú vykonala Komisia, Dvor audítorov dospel k záveru, že pokiaľ ide o čistenie odpadových vôd, všetky štyri členské štáty v rôznej miere nedodržiavali termíny požadované pre limity koncentrácií niektorých parametrov ku koncu roka 2012. Vzhľadom na oneskorenia v dodržaní priebežných termínov a potrebu nájsť iné zdroje financovania bude extrémne náročné pre Slovensko a Rumunsko dodržať ich konečné termíny v roku 2015 resp. 2018.“

Ďalšie citácie z uvedenej správy audítorov:

„Konečný dátum oprávnenosti na deklarovanie výdavkov Komisii na účely prijatia príslušného grantu EÚ je 31.12.2015. Vzhľadom na pomalú realizáciu projektov Dvor audítorov dospel k záveru, že niekoľko projektov nebude pred termínom ukončených a od roku 2016 si budú na svoje dokončenie vyžadovať ďalšie finančné prostriedky (vnútroštátne a/alebo z EÚ).“

„Pomalá realizácia predstavuje riziko, že disponibilné finančné prostriedky EÚ nebudú vyčerpané do konca roka 2015. Dvor audítorov poznamenáva, že projekty, ktoré možno rozdeliť do samostatných fáz, môžu byť financované v rámci programového obdobia 2014–2020 pri tých fázach, ktoré budú realizované v tom čase. Pokiaľ ide o finančné prostriedky vyčlenené v programovom období 2014 – 2020 na investície v oblasti odpadových vôd, Dvor audítorov dospel k celkovému záveru, že existuje riziko pri Maďarsku a takmer s určitosťou pri Rumunsku a Slovensku, že finančné prostriedky plánované na programové obdobie 2014–2020 (EÚ aj vnútroštátne) nebudú postačovať na zabezpečenie vykonávania smernice pri aglomeráciách nad 2 000 EO. Členské štáty tak budú musieť nájsť iné zdroje financovania.“

3.1.2 Regulácia cien prostredníctvom ÚRSO pre menšie spoločnosti a obce

Ako sa vyplýva z predchádzajúceho textu, od roku 2014 sa regulácia cien vody týka nielen vodárenských spoločností, ktoré dodávajú pitnú vodu 95 % z celkového počtu zásobovaných obyvateľov, ale aj **menších spoločností a obcí**.

Preto sa v tejto podkapitole osobitne pozastavíme pri usmernení, ktoré ÚRSO vydal v súvislosti s reguláciou cien pre obce – vlastníkov verejného vodovodu alebo verejnej kanalizácie III.

kategórie. (Pozn.: obec s počtom obyvateľov nižším ako 2 500 prevádzkuje podľa § 6 ods. 4 písm. a) Zákona č.442/2002 Z.z. vodovod III. kategórie).

Ide o **usmernenie k oznámeniu obce o cene**, ktorej bolo vydané potvrdenie o registrácii na regulovanú činnosť:

Podľa zákona č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach (ďalej len „zákon o regulácii“) § 14 ods. 8, ak je regulovaným subjektom *obec*, ktorá vlastní verejný vodovod alebo verejnú kanalizáciu III. kategórie podľa osobitného predpisu (§ 6 ods. 4 písm. a) a ods. 5 písm. a) zákona č. 442/2002 Z. z.) a je držiteľom potvrdenia o registrácii podľa § 23, je *povinná Úradu pre reguláciu sieťových odvetví písomne oznámiť cenu vypočítanú* spôsobom a v rozsahu podľa § 40 ods. 1 (§ 11 vyhlášky č. 195/2013 Z. z., ktorou sa ustanovuje cenová regulácia výroby, distribúcie a dodávky pitnej vody verejným vodovodom a odvádzania a čistenia odpadovej vody verejnou kanalizáciou v znení vyhlášky č. 188/2014 Z. z.) v lehote podľa § 14 ods. 7 zákona o regulácii a najmenej 30 dní pred každou zmenou ceny počas regulačného obdobia. Úrad na základe **oznámenia obce o cene** vydá regulovanému subjektu - obci **potvrdenie o cene**, ktorá je platná aj na roky 2015 a 2016 podľa § 44 ods. 1 uvedeného v zákona o regulácii (ak obec neoznámí zmenu ceny).

Oznámenie o cene regulovaný subjekt - obec predkladá úradu v súlade s § 11 vyššie uvedenej vyhlášky.

Ak obec oznamuje maximálnu cenu za

- výrobu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom alebo
- výrobu a distribúciu pitnej vody verejným vodovodom alebo
- dodávku pitnej vody verejným vodovodom alebo
- odvádzanie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou alebo
- odvádzanie odpadovej vody verejnou kanalizáciou alebo
- čistenie odpadovej vody prevádzanej verejnou kanalizáciou,

vyplní oznámenie obce o cene a súčasťou oznámenia o cene sú podľa § 11 vyhlášky aj podklady podľa § 6 ods. 1 písm. a) alebo b) vyhlášky:

a) výpočet maximálnej ceny za výrobu a dodávku pitnej vody, maximálnej ceny za výrobu a distribúciu pitnej vody, maximálnej ceny za dodávku pitnej vody podľa § 8 ods. 1 - príloha č. 1 oznámenia obce o cene alebo

b) výpočet maximálnej ceny za odvádzanie a čistenie odpadovej vody, maximálnej ceny za odvádzanie odpadovej vody, maximálnej ceny za čistenie odpadovej vody podľa § 9 ods. 1 - príloha č. 2 oznámenia obce o cene.

Všetky podklady predložené úradu musia byť podpísané osobou oprávnenou konať za obec. U osoby poverenej konať za obec musí byť priložené poverenie podpísané osobou oprávnenou konať za obec.

ÚRSO v kalkulácii cien na rok t uzná výšku plánovaných ekonomicky oprávnených nákladov maximálne do výšky regulovaným subjektom prvýkrát predloženej plánovanej hodnoty týchto nákladov, a to na základe hodnovernosti dokladovania a podrobného zdôvodnenia opodstatnenosti a nevyhnutnosti plánovaných nákladov v členení podľa prílohy č. 5 vyhlášky. Uvedené rovnako platí aj pri plánovaných údajoch uplatnených pri zmene ceny.

Ak sa množstvo dodanej pitnej vody alebo množstvo odvádzanej odpadovej vody určuje podľa meradla, alebo ak sa množstvo odvádzanej odpadovej vody určuje podľa meradla na dodávku pitnej vody, odpočet meradiel sa vykoná najneskôr do 30 dní od zmeny ceny. Odpočet meradla sa vykoná minimálne jedenkrát ročne.

*

Na záver tejto podkapitoly uvádzame konkrétne fakty o cenách:

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, ÚRSO stanovil na rok **2014** maximálne ceny vody aj **pre menšie spoločnosti a obce**, ktoré dodávajú pitnú vodu alebo odvádzajú a čistia odpadovú vodu predovšetkým v obciach a menších okrajových častiach miest. Pre tieto menšie spoločnosti v roku 2014 bolo stanovených 749 cien vody, zmena sa týkala len štyroch cien. Priemerná cena za výrobu a dodávku pitnej vody bez dane z pridanej hodnoty v roku 2014 v tejto skupine malých regulovaných subjektov sa zvýšila oproti roku 2013 o 4,4 %, naopak priemerná cena za odvádzanie odpadovej vody klesla o 2 %. Vyšší priemer v pitnej vode a naopak nižší v odpadovej vode bol spôsobený o polovicu väčším počtom stanovených cien na rok 2014. Ceny za odvádzanie odpadovej vody prevyšujú už ceny za dodávku pitnej vody ako dôsledok budovania nových verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd.

V roku **2015** sa v skupine malých regulovaných subjektov (obce a menší prevádzkovatelia) oproti roku 2014 priemerná cena za výrobu a dodávku pitnej vody a ani priemerná cena za odvádzanie odpadovej vody bez dane z pridanej hodnoty nezmenila. Na rozdiel od cien vo vodárenských spoločnostiach ceny za odvádzanie odpadovej vody prevyšujú už ceny za dodávku pitnej vody, čo je dôsledok budovania nových verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd v súvislosti s plnením záväzkov Slovenska voči Európskej únii o čistení komunálnych vôd v obciach nad 2000 ekvivalentných obyvateľov do roku 2015.

3.1.3 Regulácia cien za vodohospodárske služby spojené s využívaním vodného toku

Táto podkapitola je zaradená do našej výskumnej úlohy z dôvodu ucelenosti pohľadu na reguláciu cien v oblasti vôd uskutočňovanú prostredníctvom ÚRSO.

Regulácia cien v oblasti využívania povrchových vôd, t.j. cien za vodohospodárske služby spojené s využívaním vodného toku sa podľa platnej legislatívy vzťahuje na:

- **odber povrchovej vody,**
- **odber energetickej vody z vodných tokov a na**
- **využívanie hydroenergetického potenciálu vodných tokov.**

V súčasnosti je ustanovený spôsob cenovej regulácie ako určenie výpočtu pevnej ceny za regulované činnosti, pričom stanovené pevné ceny zostávajú v platnosti do konca regulačného obdobia (2012 – 2016), ak úrad neschváli zmenu cenového rozhodnutia. Zmenu cenového rozhodnutia regulovaný subjekt môže predložiť len z dôvodu výraznej zmeny ekonomických

parametrov, ktoré ovplyvňujú ekonomicky oprávnené náklady, z ktorých sa vychádzalo pri určení ceny a túto zmenu náležite odôvodniť analýzami.

Regulovaným subjektom vykonávajúcim regulované činnosti v tejto oblasti s monopolným postavením na Slovensku je štátom ustanovený správca vodohospodársky významných vodných tokov - Slovenský vodohospodársky podnik, š.p., Banská Štiavnica, ktorý v roku 2015 nepožiadaval o zmenu cenového rozhodnutia a tak zostali v platnosti pevné ceny, ktoré boli stanovené na rok 2014. Všetky ceny v tejto oblasti sú tak už niekoľko rokov stabilizované.

V roku 2015 sa *cena za odber povrchovej vody z vodného toku – 0,1122 €/m³* už štvrtý rok nezmenila. Uplatňovali sa tiež nezmenené tarify - pevné ceny pre jednotlivé skupiny využívatel'ov hydroenergetického potenciálu podľa inštalovaného výkonu vodných elektrární, ktoré vychádzali z rovnakej *priemernej ceny za využívanie hydroenergetického potenciálu vodného toku – 15,7552 €/MWh* ako v roku 2013. Takisto aj *cena za odber energetickej vody z vodného toku - 0,1659 €/tis. m³* zostala rovnaká, aká bola v roku 2013.

3.2 Ekonomicky oprávnené náklady a potreba obnovy vodárenskej infraštruktúry prevádzkovej vodárskymi spoločnosťami

3.2.1 Ekonomicky oprávnené náklady regulovaného subjektu

Vychádzajúc z ustanovení zákona č. 250/2011 Z.z. o regulácii v sieťových odvetviach v platnom znení, výšku vodného a stočného určuje ÚRSO na základe žiadosti regulovaného subjektu (t.j. vodárenskej spoločnosti resp. obce ako prevádzkovateľa verejného vodovodu alebo verejnej kanalizácie). ÚRSO vo svojej vyhláske stanovuje ekonomicky oprávnené náklady, ktoré je možné započítať do ceny vody, ako aj celú koncepciu cenotvorby (pozri Vyhlášku ÚRSO č. 195/2013 Z.z. v znení Vyhlášky ÚRSO č. 188/2014 Z.z., ktorou sa ustanovuje cenová regulácia výroby, distribúcie a dodávky pitnej vody verejným vodovodom a odvádzania a čistenia odpadovej vody verejnou kanalizáciou).

Cena za výrobu a dodávku pitnej vody verejným vodovodom a tiež cena za odvedenie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou zohľadňuje náklady na obnovu majetku prostredníctvom položky „odpisy dlhodobého hmotného majetku DHM“, ktorá je oprávneným nákladom v kalkulácii ceny.

„**Ekonomicke oprávenými nákladmi**“ sú v zmysle vyššie uvedenej vyhlášky ÚRSO o.i. aj:

- odpisy hmotného majetku, okrem odpisov hmotného majetku podľa písmen f) a g) najviac vo výške ustanovenej osobitným predpisom (§ 27 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov) z jeho obstarávacej ceny a odpisy nehmotného majetku okrem odpisov nehmotného majetku podľa písmen f) a g), vo výške 25 % z obstarávacej ceny nehmotného majetku zahrnutého v účtovníctve,
- odpisy hmotného a nehmotného majetku, ktorý bol obstaraný z prostriedkov Európskej únie, zo štátneho rozpočtu, z rozpočtu vyššieho územného celku alebo z rozpočtu obce alebo bezodplatným prevodom podľa osobitného predpisu zaradeného do účtovníctva po 1. januári 2011, najviac vo výške 2 % jeho obstarávacej ceny.

ÚRSO sa drží svojho stanoviska, že vodárenské spoločnosti majú vo svojich cenách pokryté náklady na opravu a údržbu majetku a na jeho rozvoj. Od r. 2003, odkedy sa začala uplatňovať regulácia cien vo vodnom hospodárstve, sa pri stanovovaní cien uplatňuje *nákladová metóda*, v rámci ktorej sú odpisy dlhodobého hmotného a dlhodobého nehmotného majetku oprávneným nákladom v kalkulácii ceny podľa platných predpisov (vyhlášok/predtým výnosov) ÚRSO na jednotlivé regulované roky. Odpisy majetku sú prirodzeným zdrojom jednoduchej reprodukcie, čiže obnovy majetku.

3.2.2 Potreba obnovy vodárenskej infraštruktúry prevádzkovej vodárenskými spoločnosťami

Vodárenské spoločnosti však nezdieľajú názor prezentovaný prostredníctvom ÚRSO o tom, že odpisy z majetku sú dostatočným finančným zdrojom na obnovu infraštruktúry.

Mnohé zariadenia vodárenských spoločností, ako aj samotné vodovodné a kanalizačné potrubia sú často veľmi staré, majú tridsať, štyridsať, ba dokonca oveľa viac rokov. Tohto stavu sú si vedomé nielen vodárenské spoločnosti, ale je si ho vedomé aj Ministerstvo životného prostredia, ktoré vydalo Vyhlášku č. 262/2010 Z.z., ktorou sa ustanovuje obsah plánu obnovy verejného vodovodu, plánu obnovy verejnej kanalizácie a postup pri ich vypracovávaní. Plány rozvoja verejných vodovodov pre územie Slovenskej republiky a Plány rozvoja verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky boli vypracované ku koncu roka 2014.

Plány obnovy boli vypracované na základe analýzy stavebného stavu, kapacity a environmentálneho vplyvu jednotlivých objektov a zariadení, pričom obsahujú súhrnný zoznam objektov a zariadení zahrnutých do plánu obnovy, ako aj priority zaradenia jednotlivých objektov a zariadení do tohto plánu. Súčasťou plánu sú aj náklady a časový harmonogram.

Objektami a zariadeniami v plánoch obnovy verejného vodovodu sú: záchytné objekty z podzemných vodárenských zdrojov, čerpace stanice, úpravne vody, privádzacie potrubie, rozvodná vodovodná sieť a ostatné objekty a zariadenia.

Objektami a zariadeniami v plánoch obnovy verejnej kanalizácie sú: stokové siete, čerpacie siete, čistiarne odpadových vôd, odľahčovacie komory, výustné objekty a ostatné objekty a zariadenia.

V súvislosti s vyššie uvedenými plánmi obnovy vo väčšine vodárenských spoločností prevláda názor, že na ich realizáciu chýbajú dostatočné finančné prostriedky. Realita je taká, že vodárenské spoločnosti (aj obce) vykonávajú systematickú obnovu svojho majetku v takom rozsahu, ako to umožňuje výška finančných prostriedkov, ktoré má vodárenská spoločnosť (či obec) k dispozícii v položke DHM a DNM.

Hoci predmetné plány obnovy sú dôležitým nástrojom plánovania nákladov a investícií, vodárenské spoločnosti sa držia svojich argumentov, že totiž na reálne plnenie plánov obnovy má negatívny vplyv jednak nesprávne nastavenie odpisov majetku a dlhá doba odpisovania majetku, ale aj zmrazenie ceny vodného a stočného.

V zmysle ustanovení § 15 a 16 zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách č. 442/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov je vlastník verejného vodovodu a verejnej kanalizácie povinný zabezpečiť obnovu verejného vodovodu a verejnej kanalizácie v súlade s Plánom obnovy. Ustanovenia zákona, ani samotná vyhláška vyššie uvedená neriešia však finančné zabezpečenie navrhovaných opatrení z Plánov obnovy.

Priority v Plánoch obnovy

Vodárenské spoločnosti majú vypracované a Ministerstvom životného prostredia schválené Plány obnovy, týkajúce sa opráv a rekonštrukcie starých vodovodov a kanalizácií. No podľa vyjadrení jednotlivých vodárenských spoločností postupovať podľa týchto plánov je z hľadiska zabezpečenia finančnými prostriedkami veľmi zložitá. Nedostatok finančných zdrojov ich núti k stanoveniu si priorít pri realizácii cieľov Plánov obnovy.

Nižšie preto uvádzame prehľad praktických prístupov slovenských vodárenských spoločností k obnove majetku:

Bratislavská vodárenská spoločnosť (BVS): K prioritám obnovy sa pristupuje predovšetkým z hľadiska opotrebovania, poruchovosti a strategickej dôležitosti jednotlivých objektov a častí siete.

Považská vodárenská spoločnosť (POVS): K realizácii Plánov obnovy sa pristupuje v rámci daných finančných možností, riešia sa najprv najakútnejšie prípady – rekonštrukcie verejných vodovodov a verejných kanalizácií z titulu havarijných stavov alebo tam kde je to nutné z hľadiska dosiahnutia súladu s platnou legislatívou. Veľká časť investícií v rámci projektov spolufinancovaných z fondov EÚ je použitých na rekonštrukcie a čistiarne odpadových vôd v aglomeráciách nad 10 000 EO (ČOV Dubnica nad Váhom 50 000 EO, ČOV Púchov 30 000 EO). Komplexnou rekonštrukciou týchto čistiární sa výraznou mierou plnia aj ciele Plánu obnovy.

Východoslovenská vodárenská spoločnosť (VVS): Zdrojom obnovy majetku vodárenskej spoločnosti sú odpisy a tie vo vodárenskom sektore predstavujú asi 30 percent nákladov. Problémom je, že výška odpisov zodpovedá obstarávacím cenám platným pre 30-40 rokov, za ktoré bol vtedy majetok nadobudnutý; to znamená, že obnova majetku sa realizuje z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov len v minimálnom rozsahu. Vodárenské spoločnosti disponujú veľkou hodnotou majetku, ktorý je zaradený v historických cenách. Podľa VVS je

tridsať percent majetku zaradených v obstarávacích cenách platných pred rokom 1995. Výška odpisov, ktorá sa v súčasnosti tvorí na tento majetok, nezodpovedá reálnym nákladom potrebným na jeho obnovu. Tak na reálnu obnovu majetku zaradeného v účtovníctve v obstarávacej cene napr. 100 tisíc Eur je v súčasnosti potrebných niekoľkonásobne viac finančných prostriedkov ako bola obstarávacia cena tohto majetku. Majetok obstaraný z prostriedkov EÚ predstavuje vo viacerých vodárenských spoločnostiach viac ako tridsať percent hodnoty, pričom ale v cene vodného a stočného je uznaná ako náklady len tá časť odpisov, ktorá bola financovaná z vlastných zdrojov, čo je zhruba päť až dvadsať percent. Vzniká otázka: z akých zdrojov sa zabezpečí obnova majetku financovaného z fondov EÚ? Viac ako dvanásť percent tvorí majetok (čerpadlá, elektronické zariadenia, dispečingy, laboratórne prístroje a meracie zariadenia), ktoré sú už dnes odpísané na sedemdesiat – osemdesiat percent a sú fyzicky a morálne opotrebované už v priebehu osem až dvanásť rokov. Regulované náklady sú však odpisy vo výške len dvoch percent z obstarávacej ceny, čo by asi zodpovedalo stavu, aby tieto zariadenia a prístroje slúžili možno 50 rokov.

Západoslovenská vodárenská spoločnosť (ZsVS): ZsVS v rokoch 2011 – 2012 vyhodnotila technický stav hmotného investičného majetku podľa technických ukazovateľov v zmysle vyhlášky a následne vypracovala prvotný plán obnovy verejných vodovodov a kanalizácií v požadovanom termíne tak, aby bola v roku 2015 splnená požiadavka a začalo sa s realizáciou plánu. V roku 2014 sa pristúpilo k aktualizácii plánu obnovy v rámci finančných možností prípravou projektov. V Pláne obnovy je zaradený hmotný investičný majetok, ktorého technické ukazovatele vykazujú 3. a 4. kategóriu opotrebovanosti. Do prvých štyroch rokov boli prioritne zaradené objekty, pre ktoré za začali pripravovať projekty, aby mohol byť dodržaný termín začatia realizácie (rok 2015) a aby bolo možné Plán obnovy aj reálne plniť. ZsVS využije na obnovu vodárenskej infraštruktúry výlučne vlastné finančné zdroje. Avšak pre budúcnosť je záujem využiť aj fondy EÚ v rámci nového programového obdobia, v prvom rade na obnovu objektov ČOV.

Podtatranská vodárenská spoločnosť (PVS): Táto vodárenská spoločnosť má Plán obnovy majetku do roku 2024 vypracovaný podľa svojich reálnych finančných možností. Bez úveru je schopná financovať len asi pätnásť až dvadsať percent potrebného rozsahu obnovy vodovodov a kanalizácií. Prioritu majú len stavby zaradené do kategórie T4 a T3, ktoré vykazujú vysokú mieru opotrebovania súvisiacu s ich vekom alebo vysokú poruchovosť. Odpisy starého majetku postupne končia a pri plánovaní obnovy je nutné kalkulovať s aktuálnou reprodukčnou cenou a s historickými cenami majetku. Nové projekty financované z fondov EÚ a zo štátneho rozpočtu spravidla prinesú zhoršenie finančnej situácie vodárenskej spoločnosti po ich uvedení do prevádzky.

Severoslovenské vodárne a kanalizácie (SEVAK):

Pre spracovanie Plánu obnovy na roky 2015 – 2024 bola východiskovým stavom účtovná zostava k 31. 12. 2010. Vypočítané boli predpokladané náklady na realizáciu obnovy. Pri výpočte nákladov bol stanovený priemerný vek verejných vodovodov 75 rokov a verejnej kanalizácie 100 rokov. Z takto nastaveného priemerného veku vyplýva potreba ročne vymeniť 1,5 percenta z celkovej dĺžky potrubí verejného vodovodu a jedno percento z celkovej dĺžky potrubí verejnej kanalizácie. Reálne je však spoločnosť schopná financovať výmenu na úrovni jednej desatiny percenta! Veľký dopad na nedostatok financií pre obnovu má vysoká angažovanosť spoločnosti v rozširovaní sietí, najmä verejných kanalizácií a to v aglomeráciách nad 2.000 obyvateľov, čo je záväzok SR voči Európskej komisii. Na projekty spolufinancované z fondov EÚ a štátneho rozpočtu spoločnosť používa vysoké percento zdrojov z odpisov, t. j.

zo zdrojov jednoduchej reprodukcie, teda obnovy. V rámci opráv spoločnosť len „hasí“ súčasný nepriaznivý stav a nebude schopná plniť Plán obnovy v súlade s nastavenými parametrami.

Nutnosť zvyšovania cien alebo dotácie od štátu alebo z EÚ ?

Vodárenské spoločnosti združené v Asociácii vodárenských spoločností upozorňujú na fakt, že na obnovu verejných vodovodov a verejných kanalizácií im chýbajú finančné prostriedky, no zároveň si plne uvedomujú, že ich zariadenia si nutne vyžadujú rekonštrukciu, pretože sú zastaralé resp. až rozpadajúce sa. Podľa nich však odpisy z majetku na jeho obnovu reálne nestačia.

Výška odpisov, ktorá sa v súčasnosti tvorí na tento majetok, podľa vodárenských spoločností ani zďaleka nezodpovedá nákladom potrebným na jeho obnovu, a keď sa na ňu nenájdu iné zdroje, nakoniec sa tak či tak raz budú musieť zvýšiť ceny vodného a stočného. Teda ak vlastníci VV a VK nezískajú dostatok zdrojov na obnovu, bude nutná dotácia zo strany štátu alebo z EÚ. V opačnom prípade bude vodárenská infraštruktúra starnúť a výška prostriedkov nevyhnutných na jej obnovu bude neustále narastať.

3.3 Zabezpečujú ceny vody v obciach prevádzkujúcich si obecný vodovod dostatočný priestor pre obnovu infraštruktúry ?

Okrem obcí, ktoré sú na Slovensku zásobované pitnou vodou vodárenskými spoločnosťami, existuje aj množstvo obcí s vlastnými miestnymi zdrojmi vody (378), ktoré si samé prevádzkujú obecný vodovod. Na začiatku väčšinou existuje optimistický prístup a záujem starostov obcí vybudovať pre svojich obyvateľov obecný vodovod, ktorý im zabezpečí vodu v požadovanej kvalite. Neskôr sa však neraz hľadá čo najlacnejšie prevádzkovanie vodovodu, aby cena vody pre obyvateľov obce bola čo najnižšia. Starostovia obcí argumentujú tým, že v porovnaní s vodárenskými spoločnosťami zvládnu zásobovanie svojím obecným vodovodom podstatne lacnejšie. Ak vychádzame z toho, že ako vodárenské spoločnosti, tak obecné vodovody musia garantovať spotrebiteľom kvalitnú pitnú vodu, ako je potom možné, že vodárenské spoločnosti produkujúce pitnú vodu „vo veľkom“ majú ceny vody neraz vyššie ako sú tie, ktoré starostovia obcí garantujú svojim obyvateľom ? Garantujú im zároveň aj stopercentne zdravotne nezávadnú pitnú vodu ? Veľké vodárenské spoločnosti majú k dispozícii vo svojich radoch širokú paletu odborníkov, ale aj technických a technologických zariadení, majú k dispozícii neporovnateľne vyššie finančné prostriedky, legislatíva im ukladá pravidelné vzorkovanie vody, takže prípadné problémy odhalené touto cestou môžu aj podstatne rýchlejšie riešiť.

Ak má obecný vodovod zásobovať obyvateľov obce pitnou vodou požadovanej kvality, každému starostovi je jasné, že sa musí o vodovod starať, že jeho údržba a opravy sú nevyhnutnosťou. Že je nevyhnutné vytvárať odpisy na opravy a rekonštrukcie existujúceho vodovodu. V obciach, kde sa nevkládajú dostatočné finančné prostriedky do údržby obecného vodovodu, ktorých starostovia sa uspokojia myšlienkou, že vodovod predsa ešte dobre fyzicky slúži, chýba pravdepodobne častokrát uvedomenie si, že takýto vodovod možno už tak dobre neslúži zdraviu obyvateľov. Túto skutočnosť si možno neuvedomovať značne dlhý čas, vlastne až pokiaľ sa dá vodovod vôbec prevádzkovať, čiže pokiaľ sa celkom nerozpadne. Výnimku z tohto „behu na doraz“ tvoria situácie, kedy sa až z médií dozvedáme o kontaminovanej vode napr. dusičnanmi v konkrétnej obci.

Pre dokreslenie obrazu uvádzame na tomto mieste výťah z Výročnej správy Úradu verejného zdravotníctva za rok 2015:

„V súčasnosti máme na Slovensku vybudovaných okolo 1200 verejných vodovodov a 1140 individuálnych vodovodov. Rozvoj verejných vodovodov bol v uplynulom roku zaznamenaný najmä v rámci rozširovania vodovodnej siete pre bytovú výstavbu. Rekonštrukčné práce prebiehajú na skupinových vodovodoch plánovane a týkajú sa najmä vodovodov, ktoré sú v správe väčších vodárenských spoločností. Na miestnych a obecných vodovodoch sa vykonávajú zväčša len opravy a rekonštrukcie spôsobené havarijnými stavmi na vodovodnom potrubí, t.j. iba nevyhnutné investície. Plánovaná rekonštrukcia a rozvoj verejných vodovodov chýba.“

Predávanie vody z obecného vodovodu pod cenu okrem zdravotného rizika prináša aj ďalší problém spočívajúci v tom, že **sa nemôžu vytvárať dostatočné finančné zdroje potrebné na obnovu infraštruktúry**. Tu sa ukazuje veľký rozdiel oproti vodárenským spoločnostiam, ktoré v cene vody odzrkadľujú všetky ekonomicky oprávnené náklady na výrobu a distribúciu vody a ktoré sú sledované Úradom pre reguláciu sieťových odvetví. Natláča sa nám argument, že ak by obce ako prevádzkovatelia vodovodu spĺňali dôsledne všetky ustanovenia zákonov a noriem, nemohli by pravdepodobne znížiť ceny vody pod úroveň vodárenských spoločností.

A je tu ešte ďalší problém čiastočne naznačený už vyššie. Mnohé obce ako vlastníci vodovodov väčšinou nemajú vypracovaný Plán obnovy. Často nevykonávajú ani inventarizáciu majetku, zvlášť vybudovaného v dávnejšej minulosti (napr. pred 30-40 rokmi). Tam ale obnova infraštruktúry nemá ani solídny informačný základ, z ktorého by mala vychádzať.

Na druhej strane existujú obce s vybudovaným verejným vodovodom, ktorý im vybudovali vodárenské spoločnosti, na jeho výstavbu prispel štát aj eurofondy, ale obyvatelia sa naň nakoniec nepripoja, lebo vodu z neho považujú za drahú. Takéto riešenie je možné hlavne tam, kde majú obyvatelia možnosť využívať vodu z vlastných studní, a tá je pri ich reálne spotrebovávaných množstvách zadarmo. Ak sa obyvatelia nepripoja na vybudovaný vodovod, potom sa finančne nákladné projekty vodárenských spoločností na vybudovanie verejného vodovodu môžu javiť ako neefektívne investície. V roku 2014 bol zaznamenaný minimálny medziročný nárast v pripojenosti na verejné vodovody (z 87,3 % v roku 2013 na 87,7 % v roku 2014).

Tento stav je opäť možné ilustrovať výťahom z textu už zmienenej Výročnej správy Úradu verejného zdravotníctva za rok 2015:

„Všeobecný nezáujem zo strany obyvateľov o napojenie na nové verejné vodovody, odpájanie sa z rozvodov verejných vodovodov a návrat k používaniu individuálnych zdrojov pitnej vody evidujeme vo všetkých okresoch Slovenska. Nižšia spotreba vody z verejných vodovodov u maloodberateľov súvisí s efektívnejším využívaním pitnej vody a tiež s využívaním vlastných zdrojov podzemnej vody, častokrát aj napriek nevedomosti obyvateľstva o kvalite vody z vlastného vodného zdroja.“

Avšak ak chceme preskúmať otázku „drahej ceny za vodu“, najpresvedčivejšie sú argumenty v číslach:

Špecifická spotreba vody v domácnostiach v roku 2014 bola $76,6 \text{ l.obyv}^{-1}.\text{deň}^{-1}$. Priemerná cena pitnej vody na Slovensku v roku 2014 bola $1,04 \text{ Eur/m}^3$ (bez DPH), s DPH je to $1,25 \text{ Eur}$ za

m³. Za jeden liter je to 0,00125 Eur. Za deň je to 0,09575 Eur na osobu a za rok teda jedna osoba zaplatí za vodu z verejného vodovodu 34,95 Eur.

Ďalej porovnáme rozdiel medzi cenou z verejného vodovodu a cenou za balenú pitnú vodu *len na pitné účely*. Balenú vodu nakupujú tí obyvatelia, ktorí nemajú vlastnú studňu alebo sa obávajú piť vodu z obecného vodovodu z dôvodu, že obsahuje dusičnany resp. iné škodlivé látky:

- priemerná cena 1000 litrov (1 m³) pitnej vody z vodovodu = 1,25 Eur
- priemerná cena 1000 litrov balenej/minerálnej vody = 333 Eur (priemerná cena 1,5 litrovej fľaše minerálky = 0,50 Eur)
- dospelý človek s váhou cca 70 kg, by mal vypiť 2 - 3 litre vody denne, t.j. 730 - 1095 litrov ročne,

z toho potom vyplýva nasledovné:

- ak vypijeme priemerne 1 liter vody denne, ušetríme za rok pitím vodovodnej vody cca 121 Eur (rozdiel medzi sumou zaplatenou za vodu z verejného vodovodu za rok 0,46 Eur a sumou za balenú vodu za rok 121,55 Eur)
- ak vypijeme priemerne 2 litre vody denne, ušetríme za rok pitím vodovodnej vody cca 242 Eur
- ak vypijeme priemerne 3 litre vody denne, ušetríme za rok pitím vodovodnej vody cca 363 Eur

Z jednoduchých výpočtov vyššie vyplýva, že cena vody z vodovodu je neporovnateľne lacnejšia, ako vody balené.

Iný pohľad na ceny vody poskytuje **spotrebný kôš 2014** (zdroj ŠÚ SR):

- vodné (04.4.1) = stála váha 7,18 z celkových 1000 bodov
- stočné (04.4.3) = stála váha 3,58 z celkových 1000 bodov

stála váha vodné + stočné spolu = 10,76

t.j. platby za vodu (pitnú a odpadovú) predstavujú v slovenskom nákupnom (spotrebnom) koši len 1,07 %.

3.4 Zásobovanie pitnou vodou z hygienicky významných individuálnych vodovodov a verejných studní

Napojenie na verejný vodovod je výhodné z hľadiska pravidelnej dodávky pitnej vody, jej vyhovujúcej kvality a hygienického zabezpečenia. Cena za vodu dodávanú vodovodom by však mala byť dostatočne vysoká, aby mohla pokryť obnovu infraštruktúry. To sú bezpochyby oprávnené požiadavky, ktoré by mali byť smerodajné nielen pre veľkých poskytovateľov vodohospodárskej služby týkajúcej sa zásobovania obyvateľstva pitnou vodou (veľké vodárenské spoločnosti, ktorých bolo v roku 2015 na Slovensku 16), ale osobitne aj pre obce, ktoré si samé prevádzkujú vodovod (pozri podkapitolu 3.3).

Pri používaní vody z **vlastných zdrojov**, zo **studní**, je potrebné zaistiť pravidelné a starostlivé sledovanie kvality vody, ktorá v čase môže aj kolísať (požiadavky na vodu určenú na ľudskú spotrebu a kontrolu kvality vody určenej na ľudskú spotrebu ustanovuje **nariadenie vlády SR č. 354/2006 Z.z.** v znení neskorších predpisov: NV SR č. 496/2010 Z.z. a NV č. 8/2016 Z.z.). V opačnom prípade sa odberatelia vody z takéhoto zdroja vystavujú zdravotnému riziku. Preto ak existuje v obci možnosť napojenia sa na verejný vodovod, s vybudovaním vodovodnej prípojky by obyvatelia nemali váhať.

Výročná správa Úradu verejného zdravotníctva za rok 2015 uvádza, že na Slovensku sa na zásobovanie pitnou vodou využívajú aj **hygienicky významné individuálne vodné zdroje** (studne kopané, vrážané) a **vodovody** (vodovodné prípojky), ktoré zásobujú bytové domy, ubytovacie, stravovacie, potravinárske, poľnohospodárske, priemyselné, školské a predškolské zariadenia. Špeciálnym prípadom sú studne v rómskych osadách v okresoch Bardejov, Brezno a studničky na náučných chodníkoch resp. turistických trasách, kde sa vzorky vody odoberajú podľa finančných možností jednotlivých Regionálnych úradov verejného zdravotníctva (RÚVZ).

Individuálne hygienicky významné vodovody a verejné studne sú lokalizované v obciach a na územiach, kde nie je vybudovaný verejný vodovod. Mnohé z týchto zdrojov a vodovodov boli budované v dávnej minulosti a nemajú doriešené všetky náležitosti v zmysle platnej legislatívy (kolaudačné rozhodnutie, povolenie na odber vody a prevádzkovanie vodného zdroja, ochranné pásmo, hygienické zabezpečenie pitnej vody a pod.).

V roku 2015 bolo evidovaných cca 1140 individuálnych vodovodov. Z toho bolo cca 640 hygienicky významných individuálnych vodovodov a viac ako 150 verejných studní. Treba poznamenať, že nie všetky verejné studne sú využívané ako studne na pitné účely. Na území Bratislavského a Žilinského kraja verejné studne nie sú evidované vôbec. Kvalita vody vo verejných studniach je nestála a zdravotné zabezpečenie verejných studní – ochrana, technický stav, dezinfekcia a kvalita pitnej vody nie sú vždy vyhovujúce. V prípade, že kvalita vody vo verejných studniach v roku 2015 nevyhovovala, bolo zásobovanie obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov zabezpečené na obecných úradoch, alebo vo forme balenej vody.

Špecifikom Nitrianskeho kraja je, že sa v ňom nachádzajú artézske studne (podzemné vody s napätou hladinou, ktorá vzniká vtedy, keď je priepustná vrstva, v ktorej sa vyskytuje podzemná voda, zhora uzavretá relatívne nepriepustnými vrstvami a nachádza sa pod vplyvom hydrostatického tlaku). V okresoch Komárno, Nové Zámky, Nitra a Šaľa je evidovaných 41 artézskych studní.

Verejné studne v Košickom kraji sú situované prevažne v rómskych osadách, kde nie je možné vytvoriť ochranné pásmo. Najčastejšie nedostatky sú zisťované v udržiavaní ich funkčnosti, v znečisťovaní bezprostredného okolia studní a pod. Odstraňovanie týchto nedostatkov je veľmi zdĺhavé a v rómskych osadách často neefektívne.

3.5 Dôsledky nedostatočnej obnovy infraštruktúry a ďalších faktorov na kvalitu pitnej vody

3.5.1 Zhodnotenie monitoringu a štátneho zdravotného dozoru nad hromadným zásobovaním pitnou vodou

Táto kapitola (3.5) a jej podkapitoly 3.5.1 a 3.5.2 sú do našej práce zaradené kvôli konkrétnej predstave o nedôslednom dodržovaní požiadaviek na kvalitu pitnej vody, ktorá veľakrát vyplýva práve zo snahy niektorých obcí prevádzkovať si samé svoje vodovody (mimo technologicky neporovnateľne lepšie vybavených vodárenských spoločností), ale na druhej strane aj z neochoty obyvateľov pripojiť sa na verejný vodovod a zabezpečenie si zásobovania pitnou vodou z vlastných studní, ktorej kvalita môže byť v mnohých prípadoch zdraviu nevyhovujúca.

V roku 2015 bolo orgánmi verejného zdravotníctva v rámci monitorovania kvality pitnej vody u spotrebiteľa odobratých 5 622 vzoriek pitnej vody, z ktorých nevyhovelo 15,23 % požiadavkám nariadenia vlády SR 354/2006 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na vodu určenú na ľudskú spotrebu v znení neskorších predpisov. Čo sa týka mikrobiologickej kvality, 8 % zo všetkých vzoriek odobratých na Slovensku bolo nevyhovujúcich (najmä z dôvodu koliformných baktérií). Zhoršená kvalita vody v mikrobiologických a biologických ukazovateľoch bola zaznamenaná najmä v Prešovskom, Trenčianskom a Banskobystrickom kraji. K mikrobiologickej závadnosti pitnej vody dochádza z dôvodov nedostatočného zdravotného zabezpečenia v dôsledku starších chlórovacích zariadení resp. nedostatočnou odbornou spôsobilosťou, zlyhania ľudského faktora, ako aj v dôsledku *malého odberu vody, čím dochádza k dlhšiemu zdržaniu vody v rozvodnom potrubí*. Biologické ukazovatele boli prekročené iba sporadicky.

Pri fyzikálno-chemických ukazovateľoch najčastejšie prekračovaným ukazovateľom je železo (4,26 % nevyhovujúcich vzoriek), nasýtenie vody kyslíkom (3,3 %), voľný chlór (1,76 %) a mangán (1,44 %). Zhoršená kvalita pitnej vody vo fyzikálno-chemických ukazovateľoch je najmä v Košickom a Banskobystrickom kraji. Problémy s kvalitou vody v ukazovateli železo sú spôsobené dlhou dobou zdržania vody vo vodovodnom systéme a môžu byť ovplyvnené aj domovým rozvodom v mieste odberu vzoriek. Ďalším dôvodom zvýšeného obsahu železa je použité potrubie pri výstavbe vodovodov. V šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch minulého storočia sa používali liatinové a oceľové materiály bez vnútornej izolácie, ktoré podliehajú korózii.

Z výsledkov pravidelného monitorovania jasne vyplýva, že v krajocho, kde sa na zásobovanie pitnou vodou využívajú povrchové zdroje, je kvalita pitnej vody horšia.

Regionálne úrady verejného zdravotníctva (RÚVZ) v roku 2015 vykonávali v rámci štátneho zdravotného dozoru (ŠZD) a v rámci prevencie ochorení kojenčov na dusičnanovú alimentárnu methemoglobinémiu odbery vzoriek podzemnej vody z individuálnych zdrojov v oblastiach, kde nie je zásobovanie pitnou vodou z verejných vodovodov.

3.5.2 Zhodnotenie prevádzkovej kontroly kvality pitnej vody

Prevádzkovú kontrolu kvality vody v rozvodnej sieti v roku 2015 vykonávali prevádzkovatelia verejných vodovodov v rozsahu minimálneho a úplného rozboru podľa požadovanej frekvencie odberov a na základe odsúhlasených „Programov prevádzkovej kontroly kvality vody“. Výsledky laboratórnych analýz boli predkladané na príslušné RÚVZ v stanovených intervaloch. Predložené výsledky nie vždy korešpondovali s výsledkami monitoringu a ŠZD, ktoré vykonávajú RÚVZ. V prípadoch zistenia nevyhovujúcej kvality pitnej vody zo strany dodávateľa bola táto skutočnosť vždy odstránená (najčastejšie prepláchnutím vodovodného potrubia s dodatočnou dezinfekciou, ďalej vyčistením a dezinfekciou vodojemu, odstránením porúch na zariadeniach zabezpečujúcich dezinfekciu pitnej vody...).

V prípade, že prekročenie limitných hodnôt zistili RÚVZ, boli namerané výsledky prerokované s jednotlivými prevádzkovateľmi verejných vodovodov, resp. boli overované následnými spoločnými odbermi vzoriek vôd.

RÚVZ v rámci svojich činností vydávali:

- upozornenia na nevyhovujúcu kvalitu vody najmä v mikrobiologických ukazovateľoch,
- záväzné stanoviská k územnému konaniu k rekonštrukcii resp. výstavbe vodovodu, vodovodných prípojok a iných vodárenských objektov,
- záväzné stanoviská ku kolaudácii zrekonštruovaných resp. novovybudovaných častí verejného vodovodu a
- záväzné stanoviská k určeniu ochranných pásiem vodárenských zdrojov.

Niektoré menšie obce resp. mestá, ktoré prevádzkujú verejné vodovody, si nie vždy plnia dôsledne svoje povinnosti vyplývajúce z predpisov na ochranu verejného zdravia.

Konkrétne prípady zistené v roku 2015:

V Žilinskom kraji v obciach Malé Borové, Huty v okrese Liptovský Mikuláš sú často hlásené poruchy na potrubí. V okrese Levice v obci Uhliská bola opakovane zistená nevyhovujúca vzorka pitnej vody z verejného vodovodu v mikrobiologických ukazovateľoch kvality. Obci boli uložené opatrenia na zlepšenie kvality pitnej vody a pokuta za prevádzkovanie vodovodu bez odbornej spôsobilosti. Zo strany prevádzkovateľa bolo zabezpečené náhradné zásobovanie obyvateľov pitnou vodou pomocou cisterny až do doby, kým nebola kvalita pitnej vody vo vodovode vyhovujúca.

V okrese Topoľčany uložil príslušný RÚVZ pokutu obci Urmince (500 Eur) z dôvodu, že obec ako prevádzkovateľ vodovodu nezabezpečila kontrolu ukazovateľov kvality vody v obecnom vodovode Urmince podľa NV SR č. 354/2006 Z. z.

Z dôvodu opakovaného vykazovania nadlimitných hodnôt ukazovateľa bór vo verejnom vodovode Hrčel', začal RÚVZ so sídlom v Trebišove správne konanie a nariadil ústne pojednávanie na objasnenie skutkových okolností.

V rámci projektu zameraného na monitorovanie cyanobaktérií bolo v mesiacoch jún až október 2015 pracovníkmi RÚVZ Banská Bystrica odobratých 16 vzoriek povrchovej vody zo 4 vodárenských nádrží (Hriňová, Klenovec, Málinec, Turček), 3 vzorky vodného kvetu (2 x VN Málinec, 1 x VN Hriňová) a po 16 vzoriek surovej a upravenej vody zo 4 úpravni vôd. Vzorky boli analyzované v laboratóriu ÚVZ SR na stanovenie akútnej toxicity resp. na stanovenie cyanotoxínov.

4. MOŽNOSTI PRE ROZŠÍRENIE PRAVIDIEL TVORBY CIEN VODY PRI ZACHOVANÍ REGULÁCIE

Regulácia cien za výrobu, dodávku a distribúciu pitnej vody verejným vodovodom a odvádzanie a čistenie odpadovej vody verejnou kanalizáciou nie je špecifikom len Slovenska, naopak, využívajú a tiež v minulosti ju využívali mnohé ďalšie európske krajiny. O podobnom vývoji svedčí i to, že prevádzkovo-technické podmienky týkajúce sa poskytovania vodohospodárskych služieb sa formovali na podobných princípoch. Hoci žiadna jednotná legislatívna úprava platná v celej EÚ neexistuje, mnohé krajiny v súčasnosti uplatňujú napr. princíp krížového dotovania cien medzi domácnosťami a ostatnými skupinami odberateľov. V Slovenskej republike boli krížové dotácie v pitnej i odpadovej vode definitívne odstránené v roku 2007, čo na druhej strane ukazuje, že existujú aj národné špecifiká v ekonomickom riadení a regulácii odбору vodární a kanalizácií.

S rastom nákladov na ceny vodohospodárskych služieb spojených so zásobovaním pitnou vodou a odvádzaním a čistením odpadovej vody sa dostáva do popredia význam ekonomickej regulácie. Výška ceny za vodu hlavne pre domácnosti nie je už nevýznamnou položkou v ich výdavkoch.

V súčasnosti cena vody dodávaná verejným vodovodom a odvádzaná a čistená verejnou kanalizáciou musí zabezpečiť požadovanú kvalitu pitnej vody a limity znečistenia odpadových vôd, to zn. že musí byť dodržaný jednotný hygienický štandard. Zároveň sa však do popredia dostáva stále viac **fiškálna funkcia ceny**, ktorá postupne zahŕňa plné prevádzkové náklady (vrátane prevádzkových investícií) na obnovu a rozvoj infraštruktúry. V súčasnosti sa kladie dôraz na funkciu ceny vodného a stočného ako na hlavný a jediný nástroj plnej finančnej návratnosti všetkých nákladov konkrétnej prevádzkovej sústavy vodovodov a kanalizácií. Plnú návratnosť nákladov na poskytované vodohospodárske služby požaduje článok 9 RSV. (Pozn.: Avšak v podkapitole 2.1 uvádzame záver Súdneho dvora EÚ vo veci žaloby Európskej komisie voči Nemecku, ktorý vo svojom rozsudku uznal, že návratnosť nákladov je možné dosiahnuť či už na základe stanovovania cien alebo inými prostriedkami. K návratnosti nákladov v zmysle RSV prispieva teda nielen **cena, ktorá je finančným (fiškálnym) ekonomickým nástrojom**, ale aj ďalšie nástroje, ako sú napr. **povolenia na odber vody, povolenia na vypúšťanie a iné**).

Postupné zvyšovanie ceny vody malo ale za následok výrazný pokles spotreby vody v rámci príslušnej vodohospodárskej služby. Adekvátne s nižšou dodávkou pitnej vody sa znižovalo aj množstvo odvádzanej a čistenej odpadovej vody verejnými kanalizáciami. O tomto fakte sa už zmieňuje podkapitola 3.1.1.2. Dodávka pitnej vody vo vodárenských spoločnostiach neustále medziročne o 1 až 2 % klesá. Od roku 2005 sa znížila o 17 %. Odberatelia vody v domácnostiach šetria vodou alebo využívajú vlastné studne, zmenilo sa aj správanie väčších odberateľov – firiem, ktoré rovnako zavádzajú šetriaci režim. Pokles spotreby vody je stále evidentný, a to aj napriek tomu, že ceny stanovené prostredníctvom ÚRSO pre rok 2014 zostávajú v platnosti aj v rokoch 2015 a 2016, t.j. do konca súčasného regulačného obdobia (2012-2016), pokiaľ ÚRSO neschváli zmenu cenového rozhodnutia.

Trend poklesu spotreby sa odôvodňuje aj ako prevádzkovo-ekonomický problém (vysoký podiel fixných nákladov ktoré sú nevyhnutné na poskytnutie vodohospodárskej služby, pokles

využitia prevádzkových kapacít). S rastom ceny však nerastie pre spotrebiteľa vody celkový úžitok štandardnej dodávky (nezávadnosť dodávanej vody, kontinuita dodávok).

Potreba rozoznať problém v celej jeho štruktúre:

Ako funguje interakcia medzi ponukou a dopytom po zásobovaní pitnou vodou a službách odkanalizovania? V tomto mechanizme sa nastaví cena na strane ponuky, na ktorú potom reaguje odobrané množstvo vody na strane dopytu po vode. Trend rastúcich cien vody vyvolávajúci klesajúce odbery vody je však problémom nielen pre odberateľa vody, ale aj pre poskytovateľa danej vodohospodárskej služby – prevádzkovateľa a správcu infraštruktúry.

Ďalším uhlom pohľadu je vplyv poskytovania vodohospodárskej služby zabezpečujúcej dodávku pitnej vody a odvádzanie a čistenie odpadovej vody na životné prostredie. Z pohľadu životného prostredia je samozrejme možné pokles odberov vody hodnotiť veľmi kladne, pretože prispieva k ochrane a šetreniu prírodného zdroja. Ak však vezmeme do úvahy masívne verejné investície do infraštruktúry, je potrebné konštatovať, že s poklesom spotreby vody klesá aj efektívnosť investícií. Podiel obyvateľov pripojených na verejné vodovody a verejné kanalizácie jasne vypovedá o dosiahnutom zdravotnom štandarde a bezpečnosti dodávok pitnej vody, ako aj o hygienickom odkanalizovaní odpadovej vody.

O probléme, že využitie komfortu služby verejných vodovodov a verejných kanalizácií môže naraziť na bariéru ceny sme sa zmienili už v podkapitole 3.3: Okrem obcí, ktoré sú na Slovensku zásobované pitnou vodou vodárenskými spoločnosťami, existuje aj množstvo obcí, ktoré si samé prevádzkujú obecný vodovod. Po prvotnom optimistickom prístupe a záujme starostov obcí vybudovať pre svojich obyvateľov obecný vodovod, ktorý im zabezpečí dodávku vody v požadovanej kvalite, sa neskôr často hľadá cesta čo najlacnejšie prevádzkovať vodovod, aby cena vody pre obyvateľov obce bola čo najnižšia. Starostovia obcí argumentujú tým, že v porovnaní s vodárenskými spoločnosťami zvládnu zásobovanie svojím obecným vodovodom podstatne lacnejšie. Ak by v takýchto obciach zostalo stanovenie ceny bez regulácie, problém by sa len zväčšoval, pretože nízka cena by nemohla zaručiť obnovu infraštruktúry, ktorá sa s časom opotrebovávajú. Využívanie verejného vodovodu až do jeho úplného fyzického rozpadu bez akejkolvek obnovy problém len prehĺbuje. Ako sa už uvádza v predchádzajúcom texte, prijatím nového zákona o regulácii došlo v roku 2014 v oblasti vodárenstva k niekoľkým výrazným zmenám v regulácii. Hlavným cieľom legislatívnych zmien bolo, aby dodávka pitnej vody verejným vodovodom a odvádzanie odpadových vôd verejnou kanalizáciou boli regulovanými činnosťami aj v obciach (cenová regulácia pre obce – vlastníkov III. kategórie verejného vodovodu a verejnej kanalizácie).

Bariéra ceny v kontexte vodohospodárskych služieb zabezpečujúcich zásobovanie pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadovej vody ale nie je len problémom obcí. O bode, kedy sa cena stáva bariérou aj pre odberateľov vody zásobovaných a odkanalizovaných prostredníctvom vodárenských spoločností, rozhoduje ich sociálna pozícia. Zvýšené šetrenie vodou, ba aj tendencie k individuálnemu zásobovaniu v prípadoch kde je takéto riešenie možné, sú aj u tohto okruhu odberateľov jasne viditeľné. Na znižovanie nákladovej efektívnosti dodávky pitnej vody a odvádzania a čistenia odpadovej vody majú vplyv jednak rastúce náklady, ale aj nevyužívanie kapacít, výsledkom čoho je, že *úloha ceny v mechanizme návratnosti nákladov sa oslabuje*. Znamená to, že cena nereaguje prirodzene na rast alebo pokles dopytu po vode. Za takýchto okolností regulácia vodohospodárskej služby v oblasti verejných vodovodov a kanalizácií je potrebná – snaha o zabezpečenie návratnosti oprávnených nákladov musí byť prvoradá, na druhej strane je tiež nevyhnutné riešiť dopady takéhoto postupu

na sociálne najslabšie skupiny odberateľov vody a to aj cestou hľadania riešení mimo odboru vodovodov a kanalizácií - napr. sociálne dávky na bývanie, odpustenie DPH v účtoch za vodu a pod..

Existuje však aj iná možnosť ovplyvnenia dopytu po vode a to vo vnútri odboru vodovodov a kanalizácií, ktorou je **diverzifikácia tarifnej sústavy**. Tento nástroj si nevyžaduje žiadne zásadné zmeny existujúceho inštitucionálneho rámca (vlastníctvo infraštruktúry, v prevažnej miere oddelený spôsob prevádzkovania), ide v podstate o konzervatívne riešenie, i keď sa tento prístup môže na prvý pohľad javiť ako výrazný zásah do platnej úpravy a regulácie cenotvorby v oblasti verejných vodovodov a verejných kanalizácií. Pokiaľ hovoríme o diverzifikácii tarifnej sústavy v súvislosti s oblasťou verejných vodovodov a verejných kanalizácií, je treba povedať, že takýmto vývojom prešli aj tarify v iných sieťových odvetviach, napr. v elektroenergetike. Na druhej strane ale určite nemožno považovať ani takýto postup za univerzálne riešenie poklesu odberov vody, ani za celoplošné vyriešenie sociálnej prijateľnosti cien za vodné a stočné.

Jedným z ukazovateľov a zároveň príčin tohto problému, ale určite nie jediným, môže byť aj *rozpor medzi rovnakou úrovňou ceny za pitnú a odpadovú vodu* (v rámci jednotlivých vodárenských spoločností) a *stále viac členitejším príjmovým spektrom domácností*. A tento nesúlad platí aj pri fakte, že úroveň príjmov obyvateľstva Slovenska sa radí k najnižším v EÚ.

Problém poklesu spotreby vody hlavne v domácnostiach z dôvodu vysokej ceny za vodné a stočné by bolo možné riešiť dvomi spôsobmi, ktoré sme už naznačili:

- vo vnútri odboru vodárenstva (diverzifikácia tarifného systému)
- mimo odboru vodárenstva (sociálne dávky alebo iné podporné dávky).

Diverzifikácia tarifného systému:

Diverzifikácia tarifného systému vodného a stočného môže byť riešením v prípade, ak realita ukazuje, že výška ceny má vplyv na výšku dopytu. Diverzifikáciu tarifného systému reprezentujú napr. tzv. ***rastúce blokové tarify*** (increasing block tariffs). V praxi by to mohlo vyzeráť tak, že celková spotreba sa rozdelí do dvoch alebo viacerých blokov a každému bloku sa priradí rozdielna cena, pričom v prvom bloku je podpriemerná a v druhom nadpriemerná cena. Znamená to, že spotrebitelia vody zaradení do druhého bloku vyrovnávajú svojimi vyššími cenami nižšie ceny v prvom bloku. Nižšia cena pre prvý blok sa vzťahuje k objemu spotreby vody na osobu a rok. Vyššia cena pre druhý blok je odvodená od celkovej rovnakej spotreby všetkých domácností. Uplatnenie systému rastúcich blokových taríf predpokladá rozdelenie domácností podľa príjmových skupín (napr. decilov) a stanovenie, ktoré domácnosti by boli zaradené do prvého bloku.

Rastúca bloková tarifa nevyžaduje žiadne dodatočné meranie spotreby vody, ale len rozdelenie nameraných objemov podľa blokov a týmto blokom zodpovedajúcich cien. ***Rastúcu blokú tarifu*** je možné ***kombinovať aj s dvojzložkovou cenou*** (čo znamená aplikovať ju na variabilnú zložku ceny stanovenej ako jednotková cena za meter kubický vody, t.j. na volumetrickú/nameranú časť platby).

Keďže rastúca bloková tarifa vždy vychádza z celkových uznaných nákladov na výrobu a distribúciu pitnej vody a jej fakturovaného objemu v rámci prevádzkovej sústavy (vodárenskej spoločnosti), nenarúša v žiadnom ohľade pravidlá regulácie cien v odbore vodárenstva.

Dvojzložkovú cenu zavádza Regulačná politika ÚRSO ako nový spôsob určenia výpočtu maximálnej ceny pre nové regulačné obdobie 2017 – 2021. Jej podstatu sme objasnili v podkapitole 2.2 (Nová regulačná politika ÚRSO na obdobie 2017 – 2021). Zavedenie dvojzložkovej ceny prispieva k zabezpečeniu návratnosti nákladov poskytovaných vodohospodárskych služieb týkajúcich sa pitnej a odpadovej vody, ako aj k zabezpečeniu rentability prevádzky.

ÚRSO v lete 2016 vypracoval novú vyhlášku, ktorá vyšla v Zbierke zákonov SR ako **Vyhláška ÚRSO č. 225/2016 Z.z.**, ktorou sa ustanovuje cenová regulácia výroby, distribúcie a dodávky pitnej vody verejným vodovodom a odvádzania a čistenia odpadovej vody verejnou kanalizáciou. Uvedenou vyhláškou sa ustanovuje od roku 2017 zavedenie **fixného poplatku za vodomer** (vyššie zmienená *fixná zložka ceny vody*). Tento fixný poplatok bude musieť platiť každá domácnosť – týka sa to aj odberateľov s nulovou spotrebou vody.

Podľa odhadu ÚRSO pripravovaná vyhláška by mala zvýšiť náklady pre domácnosti v priemere o 18 Eur ročne. Medzi kritikmi zmienenej vyhlášky bolo napr. Združenie bytového hospodárstva na Slovensku. Združenie vidí zavedenie tejto novej dane ako nespravodlivé najmä voči tým, ktorí často z finančných dôvodov šetria a spotrebujú len malé množstvo vody. Argumentácia uvedeného združenia znela: „Ide predovšetkým o obyvateľov bytových domov, kde sú náklady na vodu rozpočítavané podľa nameranej spotreby, ale aj o dôchodcov, ktorí často žijú sami a majú nízku spotrebu vody“. Zmenu vo výške platby zaznamenajú aj majitelia chat, chalúp a pod., ktorých spotreba je len sezónna. K ďalším argumentom združenia bytového hospodárstva na Slovensku patrilo konštatovanie: „Odberatelia budú zaradení do tarifných skupín v závislosti od veľkosti vodomeru, pričom legislatíva neukladá dodávateľovi povinnosť prispôbiť vodomer podmienkam konkrétného objektu. Rovnaké domy tak môžu mať rôznu fixnú platbu za vodomer“. Preto združenie hodnotilo zavedenie poplatku za vodomer za negatívny krok, ktorý podľa neho skôr nabáda k nadmernej a neefektívnej spotrebe, pri ktorej bude výsledná platba za vodu výhodnejšia pre tých, ktorí majú bazény (títo zaplatia na m³ menej ako chudobné domácnosti s nízkou spotrebou vody).

ÚRSO však zastáva stanovisko, že zvýšenie cien je nevyhnutné a ako navrhovateľ vyhlášky zavádzajúcej fixný poplatok za vodomer, vyššie uvedenú kritiku odmietol. Argumentácia je nasledovná: Aj tí odberatelia, ktorí odoberajú málo vody, sú stále pripojení na vodovod alebo kanalizáciu, o ktoré sa musia vodárne starať; pričom ich nevyhnutná údržba tvorí podstatnú časť nákladov (= tieto fixné náklady predstavujú až 70 – 80 % celkových nákladov na danú regulovanú činnosť – t.j. poskytovanú vodohospodársku službu týkajúcu sa pitnej vody alebo odpadovej vody). ÚRSO ďalej argumentuje tým, že zavedenie dvojzložkovej ceny zabezpečí spravodlivejšie podieľanie sa všetkých odberateľov na celkových nákladoch. ÚRSO tiež poukazuje, že je potrebné zohľadniť aj náklady na vybudovanie nových čistiarní odpadových vôd a kanalizácií, ktoré vznikli ako prístupový záväzok voči Európskej únii a ich reálne využívanie. Plošné zvyšovanie cien, ktoré sa viac po prepočte na kubický meter ukáže vo faktúrach za vodu pri domácnostiach, ktoré jej spotrebujú menej než tých, ktoré napríklad ňou napúšťajú aj bazén, ÚRSO nepripúšťa. Faktom však je, niektoré domácnosti môžu ročne platiť viac, iné menej ako tomu bolo pri jednozložkovej cene.

Rastúca bloková tarifa v kombinácii s dvojzložkovou cenou by mohla v budúcnosti napomôcť pri zmierňovaní špecifických a lokálnych dopadov klimatických zmien, kedy by sa využitím takýchto nástrojov poslúžilo cieľenej distribúcii vodohospodárskych služieb spojených so zásobovaním pitnou vodou.

Sociálne dávky (alebo iné podporné dávky):

Pokiaľ považujeme v súčasnosti existujúci cenový mechanizmus za správne konštruovaný a fungujúci, potom by malo byť riešením vo vzťahu k cenám vody pre domácnosti s najnižšími či nízkymi príjmami poskytovanie sociálnych alebo iných podporných dávok (napr. sociálne dávky na bývanie, odpustenie DPH v účtoch za vodu a pod..). Pritom podčiarknime, že nejde len o riešenie chudoby týchto domácností, ale aj zamedzenie rizika zdravotného a hygienického, ktorému môžu byť vystavené. Vyplýva z toho, že ide o problém sociálny (spoločenský). Samozrejme, že taký nástroj, akým sú sociálne dávky, pri riešení diskutovaného problému týkajúceho sa vysokých cien za vodu pre určité domácnosti bude najúčinnnejší vtedy, ak ich príjemcovia dávky použijú adresne na zaplatenie účtu za vodu.

Načrtnutie cesty riešenia rozporu medzi rastúcou cenou za vodu a poklesom dopytu po vode ukazuje, že existuje možnosť využitia inovovaných cenových nástrojov, ktoré neprinášajú so sebou potrebu zásadných zmien v cenovej regulácii v odbore vodárenstva. Cenové nástroje zmienené v tejto podkapitole nie sú jedinými možnými nástrojmi a je možné hľadať ďalšie vhodné nástroje, ktoré by boli v súlade s regulačnou cenovou politikou v oblasti vodárenstva v SR.

Použitá literatúra:

1. Financovanie čistiarní komunálnych odpadových vôd v povodí rieky Dunaj: ďalšie úsilie potrebné na pomoc členským štátom dosiahnuť ciele politiky EÚ v oblasti odpadových vôd, Osobitná správa č. 02/2015, Európsky dvor audítorov, júl 2015
2. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade COM (2015) 120 final, z 9.3.2015: Rámcová smernica o vode a smernica o povodniach: opatrenia na dosiahnutie „dobrého stavu“ vody v EÚ a zníženie povodňových rizík
3. Zákon č. 250/2012 Z.z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov
4. Výročná správa ÚRSO za rok 2014
5. Vodárenské pohľady, č. 1/2015, AVS
6. Vodárenské pohľady, č. 2/2015, AVS
7. Regulačná politika na regulačné obdobie 2017 – 2021, ÚRSO, marec 2016
8. Podklady o cenách z webovej stránky ÚRSO www.urso.gov.sk
9. Vodné hospodárstvo v Slovenskej republike v roku 2014, MŽP SR, 2015
10. Výročná správa o činnosti úradov verejného zdravotníctva v SR podľa jednotlivých odborov verejného zdravotníctva za rok 2015, Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, marec 2016

Prehľad cien VS za výrobu a dodávku pitnej vody a za odvedenie a čistenie odpadovej vody na rok 2015

	vodné (€/m ³)		stočné (€/m ³)	
	bez DPH	s DPH	bez DPH	s DPH
Bratislavská vodárenská spoločnosť	0,9359	1,1231	0,9216	1,1059
Trnavská vodárenská spoločnosť	0,7286	0,8743	1,0758	1,2910
Západoslovenská vodárenská spoločnosť	1,0802	1,2962	0,8538	1,0246
Trenčianske vodárne a kanalizácie	0,9494	1,1393	0,9554	1,1465
Považská vodárenská spoločnosť	0,9741	1,1689	1,0700	1,2840
Severoslovenské vodárne a kanalizácie	0,9126	1,0951	0,9797	1,1756
Turčianska vodárenská spoločnosť	0,7302	0,8762	0,9591	1,1509
Oravská vodárenská spoločnosť	1,0353	1,2424	0,9916	1,1899
Vodárenská spoločnosť Ružomberok	0,7460	0,8952	0,9603	1,1524
Liptovská vodárenská spoločnosť	0,9102	1,0922	1,1068	1,3282
Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť	1,1700	1,4040	1,0983	1,3180
Podtatranská vodárenská prevádzková spoločnosť	1,0884	1,3061	1,0585	1,2702
Východoslovenská vodárenská spoločnosť	1,3100	1,5720	0,9000	1,0800
Vodárne a kanalizácie mesta Komárno	0,9162	1,0994	0,8643	1,0372

**Prehľad maximálnych cien VS za výrobu a dodávku pitnej vody
a za odvedenie a čistenie odpadovej vody na rok 2016**

	vodné (€/m ³)		stočné (€/m ³)	
	bez DPH	s DPH	bez DPH	s DPH
Bratislavská vodárenská spoločnosť	0,9359	1,1231	0,9216	1,1059
Trnavská vodárenská spoločnosť	0,7286	0,8743	1,0758	1,2910
Západoslovenská vodárenská spoločnosť	1,0802	1,2962	0,8538	1,0246
Trenčianske vodárne a kanalizácie	0,9494	1,1393	0,9554	1,1465
Považská vodárenská spoločnosť	0,9741	1,1689	1,0700	1,2840
Severoslovenské vodárne a kanalizácie	0,9126	1,0951	0,9797	1,1756
Turčianska vodárenská spoločnosť	0,7302	0,8762	0,9591	1,1509
Oravská vodárenská spoločnosť	1,0353	1,2424	1,0263	1,2316
Vodárenská spoločnosť Ružomberok	0,7460	0,8952	0,9603	1,1524
Liptovská vodárenská spoločnosť	0,9102	1,0922	1,1068	1,3282
Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť	1,1700	1,4040	1,0983	1,3180
Podtatranská vodárenská prevádzková spoločnosť	1,0884	1,3061	1,0904	1,3085
Východoslovenská vodárenská spoločnosť	1,3100	1,5720	0,9000	1,0800
Vodárne a kanalizácie mesta Komárno	0,9162	1,0994	0,8643	1,0372